

Всеукраїнська загально-політична і літературно-художня газета

Кримська Світлиця

<http://svitlytsia.crimea.ua>

№ 47 (1776)

П'ятниця, 22 листопада 2013 р.

Видався з 31 грудня 1992 р.

Ціна договірна

23 ЛИСТОПАДА — ДЕНЬ ПАМ'ЯТІ
ЖЕРТВ ГОЛОДОМОРУ 1932—1933 рр.
80-ті РОКОВИНИ ТРАГЕДІЇ...

НЕМОЖЛИВО ЗАБУТИ!

Ганна ТРЕТЬЯК, студентка Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського

Внаслідок складної політичної ситуації в СРСР 1932—1933 років були створені передумови надважкого становища селян в Україні. Уряд СРСР видав кілька документів, які вимагали від селян, щоб вони здали весь врожай державі. Постановами влади заборонялось виїжджати за межі УРСР. Держава нічого не робила, щоб запобігти знищенню сільського населення, відмовлялася від допомоги інших держав. Це привело до явища, яке в історії залишилось під страшною назвою Голодомор. Голод призвів до масової загибелі людей, кількість яких приховувалася радянською владою. Історики, які досліджували це явище, надають різні дані: від 2 до 10 мільйонів загиблих.

Щодо Криму, то й тут відчувалося відлуння жахливого мору, але не в такій мірі. Але теж становище було дуже скрутним. Деякі старенькі люди, які в той час були дітьми, дуже добре пам'ятають це, тому що таке неможливо забути ніколи. Свідки тих подій Павло Іванович Балацький та Наталія Григорівна Стринжа розповіли мені, як це було.

Продовольчі загони — червоноармійці під командуванням комісарів з возами приїжджали до села і забирали у людей все, що було, до останнього зернятка чи картоплині.

(Продовження на 11-й стор.)

Свідок Голодомору
Н. Г. Стринжа

Ліворуч у першому ряду —
маленька Наталія Стринжа,
яка пережила Голодомор

ВШАНУЙМО ПАМ'ЯТЬ ЖЕРТВ ГОЛОДОМОРУ!

Дзвони не дзвонили, коли у 1932—1933 роках люди вмиралі від голоду на найродючіших українських землях — Наддніпрянщині, в самому серці України. В оселіх, що ставали пустками без зернини, не було кому замовляти панаходу по покійниках. За тих людей, що з діда-прадіда жили на цій землі, обробляли їх, ростили дітей, а потім були позбавлені права користатися навіть вирощеними власноруч п'ятьма колосками, це було зроблено в наш час. Масовий голод того періоду визнано нависно організованим, викликаним свідомими і цілеспрямованими заходами вищого керівництва союзної держави і республіки.

У ці листопадові дні у зв'язку з 80-ю річницею Голодомору і прийняттям Указу

Президента України від 19 серпня 2013 року про гідне вшанування пам'яті його жертв ця трагічна сторінка нашої історії знову була піднята з глибин на поверхню і стала предметом обговорення в громадянському суспільстві. Як і передбачено в Указі, планується проведення 23 листопада — У день пам'яті жертв голодоморів — жалобних заходів у населених пунктах за участі представників органів державної влади, місцевого самоврядування та громадськості, організація тематичних виставок архівних документів, фотоматеріалів, творів мистецтва та літератури, а також виступів творчих колективів, діячів культури і мистецтв.

(Продовження на 2-й стор.)

Жалобні заходи в Сімферополі із вшануванням пам'яті жертв Голодомору-геноциду 1932—1933 років в Україні відбудуться 23 листопада біля пам'ятного знаку перед будівлею Української православної церкви Київського патріархату (вулиця Севастопольська, 17-А). ЗБІР О 15.00. ПОЧАТОК О 15.30.

4820157940020

47

Голодні діти 1933-го...

Померлі від голоду на одній із вулиць Харкова. 1933 рік

Коні, яких забрали в селян до колгоспу, теж гинули голодною смертю. 1933 рік

Розкуркулювання селянів в одному із сіл Донецької області в 30-ті роки

Ось так вивозили хліб з України...

Степан ЛИТВИН
ДИЯВОЛЬЩИНА

(ФРАГМЕНТИ)

Замерзають жерделі
У жахливій хурделі.
Навіть сонце холоне...
Стукотять ешелони,
Гуркотять ешелони.
Там — біда,

там — страждання,
Там — дитяче ридання...

І гудуть паровози.

А чий везуть слози?

Трударів невисипущих,
Куркулів проклятих,
Тих, що сіють пашничу,
Жнуть добірну пшеничию,
Золоті ставлять копи

Для всієї Європи.
Очі піт заливає,
А куркуль ще й співає,
А куркуль ще й регоче —

До колгоспу не хоче.

Через те і вивозять,
У теплушках морозять,
Щоб хребет твій зламати,
Українонко-мати.

Конвоїри-дебіли
Їх везуть у сибіри,
На мордовські майдани,
Мордувати в магадани.

Соловки з Колимою
Їх думчать зимою.

Терплять все земледухи,
А підпилі кожухи
Садонуть ще й прикладом:

«Так, хохли, вам и надо!».
І гудуть паровози:
«Гу-у! В тай-ту-у! У морози!».

Їх везуть напропаще.

Тільки й вдома не краще...
Вимітають «буксири»

Все: до грудочки сиру,
До стаканчика солі,
До торбинки квасолі,
До зернинки у ступі,

До пшонинки у супі...
Не варилась вже страва,

Не барилась кістлява...

Ой, як хочеться їсти!
Трудно з принічка зліти:
Мруть і мруті головчани,

Мруть і мруті подоляни,
По Україні — селяни.
Псів, ворон позідали...

Мор створили вандали:
Прайоти гори пшениці
У райцентрах, в столиці.
Охоронці-солдати

Вміють в ціль попадати.
Мруть і мруті подоляни,
По Україні — селяни.

Півчі їм не співають,
В трунах їх не ховають:
Із гарбі — у кагати.

Мчать чорті помагати.
Хто послав тих антилок?

А Люцифер-Антихрист.
Часом на кладовище
Викидали й живих ще,
Щоб не їхати завтра.

Це не вигадав автор,
Бо й мене вже поволі
Іздові оті кволі

Впхать в гарбу намагались...
Та сестра зняла галас...
Світе наш, білій, мілій,
Красний нам до могили,

Не до всіх ти ласкавий.
Любий ти до нестями...
Я не хочу до ями!
Лине спів солов'їний,

Гине пів-України...

(Продовження на 11-й стор.)

КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ

Засновники:
Міністерство культури і туризму України,
Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка,
трудовий колектив підприємства «Об'єднана редакція газети «Кримська світлиця»

За вагомий внесок у справу українського національного відродження, розбудову та зміцнення Української держави редакція газети "Кримська світлиця" нагороджена медаллю Всеукраїнського товариства "Просвіта"
"БУДІВНИЧИЙ УКРАЇНИ"

Головний редактор
Віктор КАЧУЛА

Газета зареєстрована
Міністерством юстиції
України
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 12042-913ПР
від 30.11 2006 р.
Індекс: 90269

Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів неє автори.

Рукописи не рецензуються і не повертаються. Листування з читачами - на сторінках газети.

Матеріали для друку приймаються в електронному вигляді. Редакція залишає за собою право скорочувати публікації і редагувати мову.

ТЕЛЕФОНИ:
головного редактора -
(067) 650-14-22
(050) 957-84-40

АДРЕСА РЕДАКЦІЙ:
95006, м. Сімферополь,
вул. Гагаріна, 5,
2-й пов.,
к. 13 - 14
e-mail: kr_svit@meta.ua
http://svitlytsia.crimea.ua

Друкарня: ТОВ «ВПК «Експрес-Поліграф»
вул. Фрунзе, 47-б
м. Київ, 04080
Тираж — 2000

ВИДАВЕЦЬ -
ДП «Національне
газетно-журнальне
видавництво»
Генеральний директор
Олеся БІЛАШ
03040, м. Київ,
вул. Васильківська, 1,
тел./факс
(044) 498-23-65
Р/р 37128003000584
в УДКСУ у м. Київ
МФО 820019
код ЄДРПОУ 16482679
E-mail:
vidavniectvo@gmail.com

ВШАНУЙМО ПАМ'ЯТЬ ЖЕРТВ ГОЛОДОМОРУ!

(Закінчення.
Поч. на 1-й стор.)

У Криму, населення якого також пережило голод, тільки на десять років раніше — у початковій період встановлення радянської влади на його території у 1921-1922 роках, до цього часу немає пам'ятного знаку його жертвам. І на засіданні Громадської ради при Раді міністрів Автономної Республіки Крим голова Української громади Криму Владислав Хмеловський запропонував розглянути можливість і визначити місце для його спорудження.

Ця трагедія стала наслідком спланованої конфіскації врожаю зернових та всіх інших продуктів харчування у селян представниками радянської влади. Населення сіл Харківщини, Полтавщини та

інших центральних областей України масово вмирило від голоду, а керівництво країни, маючи значні запаси зерна в резервах, здійснювало в цей період його експортні поставки, забороняло і блокувало в'їзд голодуючих людей за межі республіки, відмовлялося приймати допомогу для них з-за кордону. Масове вбивство людей штучним голодом впродовж десятиріч не лише замовчувалося. Про нього взагалі заборонялося будь-де згадувати. Для порівняння: голод на Поволжі у 1921-1922 роках та під час блокади міста Ленінград німецько-фашистськими загарбниками в період Великої Вітчизняної війни висвітлювався в радянських засобах масової інформації та історичній літературі.

ПОМИНАЛЬНІ ЗАХОДИ до Дня пам'яті жертв Голодомору і комуністичних репресій (23 листопада) Кримського деканату

Української греко-католицької церкви:
СІМФЕРОПОЛЬ: Заупокійна панахида. Час: 15.30. Місце: площа біля собору свв. рівноапп. кнн. Володимира і Ольги УПЦ КП (Севастопольська, 17-А). Організатори: Громадський комітет.

ЄВПАТОРІЯ: Заупокійна Божествenna Літургія. Час: 10.00. Місце: храм Воздвиження Чесного і Животворчого Хреста Господнього УПЦ КП (Інтернаціональна, 133).

Акція «Запали свічку». Час: 16.00. Місце: біля пам'ятника Т. Шевченку. Організатори: товариство «Просвіта» ім. Т. Г. Шевченка, керченська громада УГКЦ.

СЕВАСТОПОЛЬ: Жалобна поминальна молитва-реквієм в пам'ять 80-ої річниці Голодомору-геноциду українського народу. Запалення свічки пам'яті жертв Голодомору.

Час: 16.00. Місце: майдан Нахімова, біля Вічного вогню. Організатори: товариство «Просвіта» ім. Т. Г. Шевченка, Рада ветеранів ВМС України.

ЯЛТА: Молитва на вервиці (розарій) за душі жертв Голодомору. Запалення пам'ятних свічок. Час: 16.00. Місце: Римо-Католицький Храм Непорочного Зачаття Пресвятої Діви Марії (Пушкінська, 25), біля фігури Матері Божої у дворі (пройти за храм ліворуч).

Організатори: ялтинська громада УГКЦ.

Прес-служба Кримського деканату
Української греко-католицької церкви
ugcc-yalta.org.ua

БУВ У РЕВОЛЮЦІЇ ПОЧАТОК...

Голова ГО «Українська громада Криму», учасник київського Майдану Владислав Хмеловський нагадує читачам, що сьогодні, 22 листопада, минає 9-та річниця Помаранчевої революції.

«Щирі вітання і шана всім, хто на демократичних Майданах по всій Україні захищав свободу українського народу! — говориться, зокрема, у зверненні пана Владислава, переданого до редакції.

Сьогодні ми інші. Ми має-

мо досвід, ми загартувалися в боротьбі... В ці дні Україна знову потребує підтримки своїх кращих синів і дочок, бо саме зараз вирішується доля нашої країни: європейський цивілізаційний вибір чи митний союз і радянське ярмо... Сьогодні, як і 9 років тому, Україні потрібні ваші віра й енергія, ваша сила і воля! Здійснімо євронаступ та захистімо європейське майбутнє України! Вірмо в європейську Україну!»

З потоку життя

66 ВІДСОТКІВ УКРАЇНЦІВ ВВАЖАЮТЬ ГОЛОДОМОР 1932-1933 РОКІВ ГЕНОЦИДОМ

Більшість українців (66%) погоджуються із твердженням, що Голодомор 1932-1933 років був геноцидом українського народу. Про це свідчать передані агентству УНІАН результати дослідження, проведеного соціологічною групою «Рейтинг» у жовтні 2013 року. Не погоджуються з таким твердженням 22% опитаних. Не визначились з цього питання 12% респондентів.

За останні чотири роки зафіксовано найбільший відсоток респондентів, які вважають Голодомор геноцидом. Зокрема, згідно з результатами дослідження соціологічної групи «Рейтинг», у 2010 році цей відсоток становив 61%, у 2011 році — 58%, у 2012 році — 59%, а вже цього року — 66%. При цьому кількість противників визнання Голодомору геноцидом впродовж 2010-2013 років зменшилася з 25% до 22%.

Тезу про геноцид поділяють понад 80% жителів заходу, центру та півночі, а також більше половини респондентів на сході та близько 40% — на півдні та Донбасі. Зростання показника відбулося у всіх регіонах, крім півдня.

Тезу про геноцид поділяють близько 90% виборців лідера ВО «Свобода» Олега Тягнибока, екс-прем'єр-міністра Юлії Тимошенко та лідера фракції «Батьківщина» Арсенія Яценюка, близько 80% виборців лідера партії «УДАР» Віталія Кличка та народного депутата Петра Порошенка, більше половини виборців Президента України Віктора Януковича та понад 40% — лідера КПУ Петра Симоненка.

В електораті жодного із можливих кандидатів у президенти не зафіксовано перевищення кількості противників тези над прихильниками, зазначають автори дослідження.

З тезою погоджуються усі без винятку вікові категорії населення, незалежно від рівня освіти чи статі, при цьому найбільше невизначених — традиційно серед молоді.

Жителі сіл більше згодні з тезою про Голодомор-геноцид, ніж жителі міст (79% проти 60%).

З тим, що Голодомор 1932-1933 років був геноцидом українського народу, погоджуються майже 90% респондентів, які рідною мовою вважають українську. Водночас серед респондентів, які вважають рідними одночасно українську та російську, таких 60%, а серед респондентів, які вважають рідною лише російську, — лише близько 40%.

Дослідження проводилося 26 вересня — 6 жовтня 2013 року. Всього опитано 2 тис. респондентів. Помилка репрезентативності дослідження (з імовірністю 0,95): для значень, близьких до 50%, похибка становить не більше 2,2%, для значень, близьких до 30%, — не більше 2%, для значень, близьких до 10%, — не більше 1,3%, для значень, близьких до 5%, — не більше 1%.

МИТРОПОЛИТ ВОЛОДИМИР: «ГОЛОДОМОР — ЦЕ РЕПРЕСІЯ...»

«Це сталося не через епідемію або невроят. Голодомор був однією з ланок репресивного ланцюга більшовицької влади,

яка взяла на обorenня ідеологію побудови світу на нових принципах — без Бога і його морального закону». Про це йдеться у зверненні митрополита Української православної церкви Московського патріархату (УПЦ МП) Володимира (Сабодана) з нагоди 80-ої річниці Голодомору.

За словами представителя УПЦ МП, цей суровий урок вітчизняної історії «свідчить про безпідлінність всіх спроб побудови державного, політичного і суспільного ладу без заповіданів Богом моральних засад».

«У 1930-ті роки фізичного знищення зазнало більшість єпископату і духовенства православної церкви в Україні і безліч мирян — кращих представників народу», — йдеться у зверненні. Митрополит Володимир закликав українців згадати жертву Голодомору і політичних репресій того страшного часу і взяти участь у місцевих та загальнонаціональних поминальних богослужіннях 23-24 листопада.

ПРЕЗИДЕНТ ЄВРОПАРЛАМЕНТУ ГТОВОЙ ЧЕКАТИ НА УКРАЇНУ «ДО ОСТАНЬОЇ СЕКУНДИ»

Президент Європарламенту Мартін Шульц переконаний, що у справі асоціації України з ЄС питання залишатиметься відкритим до самого саміту «Східного партнерства» у Вільнюсі. Про це він заявив в інтерв'ю РАР, передає власний кореспондент Українформу.

«Не втрачаю надії. Усе залишається відкритим до останньої секунди», — наголосив президент Європарламенту.

За його словами, «тряває гра», в якій ніхто не знає, яку стратегію має Президент Віктор Янукович.

«На мою думку, він пробує грати до останньої секунди. Не можу виключити, що Угода про асоціацію з Україною буде підписана, як і того, що ми її не підпишемо», — наголосив Шульц.

Президент Європарламенту підкреслив, що місія Кваснєвського-Кокса подасть свій звіт, коли всі можливості для вирішення справи Юлії Тимошенко буде вичерпано.

«Зараз я не є ні скептиком, ні оптимістом. Спостерігаю за тим, що відбувається, і надалі вважаю, що вирішення (проблеми — ред.) є можливим», — наголосив президент Європарламенту.

Шульц також підкреслив, що в нього немає ілюзій щодо політики Росії відносно України.

«Росія намагається розширити свій вплив, що не дивно, а є нормальним явищем. Усі країни це роблять. ЄС також розширяє зону політичної співпраці і хоче залучити Україну до спільноти демократії», — наголосив він.

Водночас «непорозуміння» він назвав те, що Москва вважає асоціацію України і ЄС як щось спрямоване проти неї. «Росія завжди має враження, що усі наші дії спрямовані проти неї. Це — помилка, але такий підхід до справи відразу тягне за собою вороже ставлення і відчуття загрози», — переконаний президент Європарламенту.

«ЯКИМ ШЛЯХОМ ПІДЕ УКРАЇНА – ОБИРАТИ НАМ!»

13 листопада 2013 року в Посольстві Литовської Республіки в Україні відбулося урочисте нагородження 18 переможців Всеукраїнського конкурсу есе «Я – європеєць». Як зазначає прес-служба Міністерства освіти і науки України, на фінал конкурсу надійшло понад 300 робіт з різних регіонів нашої країни.

Співорганізаторами конкурсу виступили: Український державний центр позашкільної освіти Міністерства освіти і науки України, Посольство Литовської Республіки в Україні, Всеукраїнська молодіжна громадська організація «Серце до серця». Конкурс проходив серед учнів 8-11 класів загальноосвітніх шкіл та вихованців позашкільних навчальних закладів.

Конкурс був спрямований на розвиток в учнів активної життєвої позиції, готовності брати участь у суспільному, культурному та міжнародному житті країни, а також формування в них демократичних, європейських цінностей, розуміння прав і свобод людини.

Відбувся цей конкурс на добровільних засадах і в м. Севастополі. Організатори конкурсу – Управління освіти і науки СМДА, Інститут післядипломної освіти – висловлюють вдячність усім 40 учасникам, учням гімназії № 5, спеціалізованих шкіл № 35, 43, 57, 58, загальноосвітніх шкіл № 6, 15, 16, 20, 29, 41, за те, що долучились до конкурсу, поділились своїми відвітими, змістовними і переконливими думками щодо актуального для всіх громадян України питання необхідності вступу нашої держави в ЄС. Надзвичайно раді, що в число переможців фінального етапу ввійшов і представник севастопольського юнацтва Дмитро Рогожин (на фото), учень 10 класу гімназії № 5 ім. Лесі Українки з українською та російською мовами навчання.

Його учителя української мови Людмила Білусова розповіла про Дмитра як зразкового учня, оскільки він із першого класу вчиться тільки на відмінно. Хлопець скромний, інтелігентний, виховується в російськомовній сім'ї, але освіту здобуває в класі з українською мовою викладання. Дмитро шороку поєде призові місця на міському етапі всеукраїнських учнівських олімпіад з історії, української мови і літератури, географії. А ще захоплюється шахами, готується до чемпіонату світу юніорів із шахів, який проходить від літку 2014 року в Грузії.

Отже, цілком зрозуміла перемога в конкурсі саме такого прогресивного учня, який прагне приносити користь нашій державі.

На завершення подамо уривок із твору Дмитра Рогожина. «Я – європеєць. Я прагну щасливого майбутнього для себе, своїх дітей та своєї країни. А тому вбачаю здорову течію розвитку Української держави саме в зближенні з іншими європейськими країнами, адже тоді відбуватиметься підній розвиток як Української, так і європейських держав. На мою думку, саме у взаємному зближенні, взаємній допомозі й взаємному обміні досвідом має полягати співпраця України з іншими європейськими державами. Я вважаю, що це призведе до піднесення Української держави на ще більш високий щабель розвитку в різних сферах економіки та сприятиме поліпшенню рівня життя українського населення.

Яким шляхом піде Україна? Обирасти нам!».

Валентина ЛОПАТЮК,
методист Севастопольського інституту післядипломної освіти

ОТАК

ЖИВЕМО...

ДИВНО, ДИКО, АЛЕ – ФАКТ...

Пригода сталася біля залізничних кас попереднього продажу квитків у Сімферополі, жорстока, кур'єзна і навіть патологічна по своїй суті. Дмитро Степанович Омелянюк, вісімдесятірчна хвора, майже сліпа людина, мав намір купити квиток до Ковеля, на свою батьківщину, де близче до різдві зimuє вже багато років поспіль. Аби дістатися до кас, сів на «маршрутку», що дозволяло вийти якнайближче від місця призначення. Аби поспри-

Потерпілий від цього неправедного світу
Праведник України Дмитро Степанович
Омелянюк в редакції «Кримської світлиці»

яти майже безпомічному чоловікові, водій попросив допомогти йому вийти з автобуса і провести до кас першого ліпшого переходжого.

Було близько полуночі. Скромне, але стартане осіннє сонечко нагріло повітря ледь не до 20 градусів. Дмитро Степанович попросив проводжатого взятися за одну ручку своєї торбинки, а іншу тримати сам, при цьому на всякий випадок зауваживши, що в ній, окрім двох пірижків, нічого немає. Власне, міг би і не підстраховуватися, бо його зовнішній вигляд говорив сам за себе. Це тому, що мешкає Дмитро Омелянюк один, а ходить за обновками, коли нічого не бачиш, – просто нереально. Тож і одягався в те, що купляв значно молодшим і здоровішим, після чого згорбився, схуднув, скромний одяг зносився, взагалі викликав співчуття, бажання хоч трішки полегшити його долю.

Ta, як виявилось, подібні емоції виникали не у всіх. Те чудовисько, що простягло руку біля «маршрутки» руку, повело старенького не до кас, а у власний двір, що знаходився з ними поряд, а коли той почав хвилюватися, запустив руку в нагрудну кишеню чоловіка (бо без грошей за квитком не ходять), та, не знайшовши там очікуваного, скопив інваліда за горло і став погрожувати йому ножем.

Коли Дмитро Степанович почав кричати, вихопив з його рук торби (іх було дві) і знік. Речі повернули старенькому сусіди цього недолюдка, які, ймовірно, добре знали його вдачу і одразу збегнули, що сталося. Вони провели потерпілого до залізничних кас, де касирка зателефонувала в міліцію.

Ше у війну, підлітком, Дмитро Омелянюк разом з батьками доглядали двох євреїв, яких вони перевозували від фашистів. Через багато років колишній хлопчина отримав

почесне звання Праведника України і присвятив своє життя пошукам інших людей, які так само колись ризикували.

Подібні речі фашисти не прощають і розстрілювали цілі сім'ї. Але для Омелянюків усе минулося. І ось тепер, через 70 років після перемоги, пан Дмитро знову відчув страх і огиду, бо це теж ворог, фашист, лише вони не жалили ні старих, ні малих.

Проте до міліції справа так і не дійшла – не з фізичними даними Дмитра Степановича шукати правди в таких інстанціях. Маючи чималий досвід безрезультатного спілкування з правоохоронцями, не взялася допомагати йому і.

А для декого це ж пречудово: поки лише точиться розмови про свободи людини і про те, куди ж Україні треба вступити, аби вони таки були, у нас процвітають свободи для нелюдів та всілякої шантрапи. І суспільство деградує. А той, хто не відбирає у інваліда торбу, знаходить якийсь інший спосіб прожитися за рахунок більшого.

Навпроти тих же самих залізничних кас, через дорогу, на відстані у сто метрів знаходиться агенція повітряних сполучень, де можна придбати квиток на літак. Три роки тому, влітку, мене «причарував» папірець, що був прикріплений на дверях цієї агенції. Там повідомлялося, що довідка про місце знаходження залізничних кас коштує 1 гривню. Ось яка вона, наша кримська гостинність, так працюємо на підвищення іміджу нашого курортного краю, а приїжджим дадемо бажання поповнювати кримський бюджет! Дарма що з порога агенції каси видно, як на долоні, треба лише знати, в який бік дивитися.

Тоді це мені нагадало зачинені двері в туалетах сьомої міської поліклініки, які відчи-

докладені зусилля. Як зазначив адмірал Юрій Ільїн, на будь під час плавання досвід буде використано особливим складом вітчизняних ВМС.

В інтерв'ю журналістам керівник виду Збройних Сил України наголосив, що українські ВМС, протидіючи під час морських походів наближенню до наших кордонів таких загроз, як тероризм на морі і піратство, відіграють серйозну роль в забезпеченні безпеки держави з морського напрямку.

— «Тернопіль» своїм походом вкотре продемонстрував, що у Україні є флот, який в змозі ще і ще раз виконувати поставлені завдання. Флот, який на рівних, без будь-яких обмежень працює з флотами провідних країн світу», — сказав командувач ВМС ЗС України.

* * *

Для довідки. Мета операції «Активні зусилля» – запобігання незаконному переміщенню зброй, наркотиків, переддження терористичних актів, торгівлі людьми та здійснення контролю за судноплавством. Протичною корвет «Тернопіль» у 2007 році став першим кораблем українського флоту, який долучився до операції «Активні зусилля». Окрім нього, в цій операції свого часу також брали участь фрегат «Гетьман Сагайдачний» і корвет «Луцьк».

Олег ЧУБУК,
начальник прес-центру –
прес-секретар Командування
ВМС ЗС України,
капітан 1 рангу

«ТЕРНОПІЛЬ» ПОВЕРНУВСЯ В СЕВАСТОПОЛЬ

Протичовновий корвет Військово-Морських сил Збройних Сил України (ВМС ЗС України) «Тернопіль» під командуванням капітана 3 рангу Олега Григор'єва з оглядовою командою на борту повернувся в Севастополь після виконання завдань в рамках антiterористичної операції НАТО «Активні зусилля».

(Турецька Республіка).

Минулі суботи корабель зустрічали командувач ВМС ЗС України адмірал Юрій Ільїн, помічник міністра оборони України адмірал Віктор Максимов, представники командування українських ВМС, особовий склад бригади надводних кораблів, рідні та близькі військових моряків. Після того, як «Тернопіль» ошвартувався біля рідного причалу, командир бри-

гади надводних кораблів, командир походу капітан 1 рангу Олексій Доскато доповів командувачу ВМС ЗС України адміралу Юрію Ільїну про виконання поставлених завдань, скуштував традиційні хліб і сіль. Під час урочистого шикування на борту корабля до моряків звернувся командувач ВМС ЗС України адмірал Юрій Ільїн. Він наголосив, що екіпажем повністю і з високою якістю виконано поставлені завдання. Командувач від військової ради і всього особового складу флоту привітав моряків з поверненням і подякував за

налися лише для тих, хто купляв «вхідний квиток» вартістю у 30 копійок (сума така скромна, бо це досить давні події). Але набігalo чимало, коли леді не увесь день проводив у чергах.

І у кожного – своя низка подібних вражень, дивних і диких, до яких ми поступово звикаємо і ставимося все спокійніше. А у нашій Конституції все ще головною цінністю виголошується людина. За радянських часів нас лякали капіталізмом, де нібито існує культурою грошей, а людина людині – вовк. Починаю вірити, хоча раніше все це вважала пропагандистськими штучками.

Тішить лише, що ще, окрім отакої «піни», є й нормальні люди, з допомогою яких Дмитро Степанович чи не щорічно відвідує очільником лікарні ім. Філатова, що в Одесі, де після лікування його зір становить «аж» 4 відсотки. З допомогою добрих людей їздить він і до Ковеля, ще й нашу «Світлицю» розвозить з собою, і взагалі живе активним життям. І ці випадкові люди, які, відриваючись від своїх справ, стають його «очима», дозволяють сподіватися, що темні сили ми таки переможемо.

Тамара СОЛОВЕЙ

ДО 65-РІЧЧЯ ПРИЙНЯТТЯ І ПРОГОЛОШЕННЯ ЗАГАЛЬНОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ ПРАВ ЛЮДИНИ

Загальна декларація прав людини, яку було прийнято і проголошено на засіданні Генеральної Асамблеї ООН 10 грудня 1948 року (далі — Декларація), ось вже шістдесят п'ять років слугує взірцем правової демократії і є орієнтиром для здійснення захисту прав людини у багатьох країнах світу.

Свого часу Україна, тоді — УРСР, також підписала, щоправда, із застереженнями цей міжнародний правовий акт і взяла на себе зобов'язання щодо його виконання. Окрім положення Декларації було враховано та внесено відповідні зміни до вітчизняного законодавства, що привело до демократизації норм Кримінально-процесуального кодексу при його розробленні та прийнятті 28 грудня 1960 року. Набуття Україною незалежності сприяло подальшій імплементації положень Декларації до національного законодавства, зокрема, кримінально-процесуального. Так, новий Кримінальний процесуальний кодекс України (далі — КПК, Закон), який набув чинності 19 листопада 2012 р., змістовно зорієнтований на положення Декларації, насамперед, щодо обов'язкового дотримання прав людини у перебігу кримінального провадження та судового розгляду кримінальної справи. Але більш важливим є те, наскільки повно та наскільки успішно фактично здійснюється реалізація цих норм Декларації у національному законодавстві, зокрема у чинному КПК. Відповідь на ці запитання може і має дати тільки практика як єдиний критерій істини, а також реальний стан справ у сфері кримінального судочинства. Разом з тим, статистика і правозастосовна практика протягом року чинності нового КПК свідчать, що існують проблеми і певні розбіжності, наскільки кримінально-процесуальні гарантії далеко не завжди забезпечують надійний захист прав і свобод людини. На наш погляд, заслуговує на увагу, як такий, що дає змогу отримати відповіді на ці та інші запитання, змістовно-порівняльний аналіз норм Декларації, які безпосередньо визначають права людини та норм чинного КПК, якими визначено завдання кримінального провадження в Україні.

Отож Декларація (ст. 3) визначає, що «**кожна людина має право на життя, на свободу і на особисту недоторканність** (тут і далі виділено мною — Р. С.)». Зазначені права є природними та мають бути найбільш надійно захищені законом і забезпечені державою стосовно кожної людини. Серед завдань кримінального провадження (ст. 2 КПК) визначено, без сумніву, важливе завдання — захист **особи**, супільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження. Але, як бачимо, замість забезпечення захисту прав людини, її життя, свободи, особистої недоторканності, до певеліку яких можна долучити й здоров'я, КПК містить узагальнююче — «захист особи», а також захист «прав», «свобод» та «законних інтересів», але лише учасників кримінального провадження.

Не менш важливим завданням вітчизняного кримінального провадження, яке тісно кореспонduється з правами людини, визначено завдання «...**забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду** з тим, щоб кожен, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений». Як людина, що має досвід слідчої діяльності, можу засвідчити: розв'язанням визначених завдань важ-

ке і складне, а тому потребує належного рівня фаховості, добросовісності та порядності від співробітників оперативних підрозділів, слідчих, прокурорів, суддів і адвокатів. Будь-яка, нарешті, одна, слабка ланка у цьому ланцюгу чи чиєсь зловживання неминуче призведуть до порушення ЗАКОНУ, до порушення прав когось із людей — учасників кримінального провадження.

Завдання «швидкого розслідування» у загальному сенсі полягає у тому, що розслідування справи має бути проведено у

Роман САВОНЮК,
доцент, кандидат юридичних наук,
заслужений юрист АР Крим

визначати «розумний строк» судового розгляду сам по собі не може вважатися ні поганим, ні добрым. Разом з тим, відсутність певного крайнього строку на практиці подекуди призводить до того, що судовий розгляд з різних, нерідко й суб'єктивних причин невиправдано затягується, що не сприяє захисту прав, зокрема, потерпілої від злочину людини, як і прав цивільного позивача у справі. **Касаційне провадження** має бути відкрито протягом **п'яти днів** з дня надходження касаційної скарги, якщо немає підстав для залишення скарги без руху, повернення її скаржнику або відмови у відкритті касаційного провадження (ч. 1 ст. 428 КПК). Протягом **десяти днів** після відкриття касаційного провадження суддя-доповідач має здійснити підготовку касаційного розгляду, а **після завершення підготовчих**

(ст. 9). У цьому контексті актуальним, з урахуванням сучасних українських реалій, на наш погляд, є завдання кримінального провадження, яке визначає, що «**жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу**». Насамперед, йдеється про недопущення необґрунтованого (тобто незаконного — Р. С.) застосування заходів забезпечення кримінального провадження, а саме: приводу, накладення грошового стягнення, обмеження у користуванні спеціальним правом, відсторонення від посади, вилучення майна, арешту, затримання особи чи застосування запобіжних заходів (ст. 131 і глави 10–18 КПК) або ж необґрунтоване, безпідставне проведення слідчих (розшукових) і негласних слідчих (розшукових) дій (глава 20 і 21 КПК). Найбільш тяжким порушенням прав людини є ухвалення незаконного або необґрунтованого вироку чи іншого судового рішення у криміналній справі (ст. 370 КПК).

«**Всі люди рівні перед законом і мають право без будь-якої**

катську діяльність». Analogічного змісту норму знаходимо й у ст. 45 КПК. Але ж Конституція України (ст. 59) чітко визначає, що **кожен є вільним у виборі захисника своїх прав**. І будь-якого винятку, наприклад, про те, що захист у кримінальному провадженні здійснюють **тільки** адвокати, Основний закон держави не містить. Запитання до тих, хто читає ці рядки: «А кого б Ви хотіли мати захисником для себе: фахового, досвідченого юриста, який не має свідоцтва на право займатися адвокатською діяльністю чи адвоката з єдиного реєстру адвокатів, який має някісну репутацію та ще й бере за це чималі гроші?». Запитання, як какуту, риторичне, а відповідь є очевидною. Отже, головним є довіра до захисника, якість надання ним юридичних послуг та ефективне здійснення захисту, а не наявність «адвокатської ліцензії». До того ж тепер позбавлено права бути захисником навіть близьких родичів обвинуваченого, підсудного, засудженого, виправданого, як це передбачав попередній КПК (ст. 44), що є певним зvu-

ЗАГАЛЬНА ДЕКЛАРАЦІЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ЗАВДАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕНЯ: ЗМІСТОВНА КОРЕЛЯЦІЯ

можливо короткий термін, але без шкоди для якості та повноти і не пізніше строків, визначених законом. Чинний закон (ч. 1 ст. 219 КПК) визначає, що досудове розслідування повинно бути **закінчено:** 1) протягом **одного місяця** з дня повідомлення особи про підозру у вчиненні (нею — Р. С.) **кримінального проступку**; 2) протягом **двох місяців** з дня повідомлення особи про підозру у вчиненні (нею — Р. С.) **злочину**. Але чи дотримуються цих строків органи дізнатання та слідчі? Як свідчить практика — не завжди. І причини цьому бувають різні. Крім випадків безпідставного порушення строків розслідування, виникає об'єктивна неможливість закінчити розслідування у визначені законом строки. А тому існує додаткове розслідування, тобто продовження його строку в порядку, передбаченому законом. Згідно з ч. 2 ст. 219 КПК строк досудового розслідування може бути продовжений від дня повідомлення особи про підозру: 1) до **двох місяців** — у вчиненні кримінального проступку; 2) до **шести місяців** — у вчиненні злочину невеликої або середньої тяжкості; 3) до **дванадцяти місяців** — у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого злочину. І ніяк не більше.

Вимога повноти розслідування означає, що мають бути встановлені всі обставини вчинення кримінального правопорушення, мотив і мета його вчинення, винуватість особи, яка його вчинила, вид і розмір шкоди, а також обставини, що впливають на ступінь тяжкості правопорушення, обтяжують чи пом'якшують покарання, тобто визначений законом предмет доказування у конкретному кримінальному провадженні (ст. 91 КПК). А ось розв'язання завдання неупередженості розслідування та судового розгляду, як і визначення розумного строку судового розгляду, оцінка доказів за своїм внутрішнім переконанням — є, на нашу думку, категоріями не стільки правовими, скільки етично-філософськими, які залежать, насамперед, від соціостатистичності та порядності окремого слідчого, прокурора, судді.

Щодо судового розгляду, то в суді першої інстанції він має бути проведений і завершений протягом **розумного строку** (ст. 318 КПК). За такими ж правилами, з урахуванням певних особливостей здійснюється **й апеляційний розгляд**, тобто перегляд рішення суду першої інстанції (ч. 1 ст. 405 КПК). Такий підхід і надання суддям права особисто

дій та отримання матеріалів кримінального провадження — постановити ухвалу про призначення касаційного розгляду (ч. 1 і 3 ст. 430 КПК), який здійснюється згідно з правилами розгляду в суді апеляційної інстанції з урахуванням особливостей, передбачених законом (ч. 1 ст. 434 КПК). Важливодотримуватися цих строків, як і процедури, визначені Законом. Розв'язання завдань щодо встановлення особи, яка вчинила злочин, у більшості випадків буде означати й розкриття злочину та свідчити про невідворотність покарання. Якщо звернутися до офіційної статистики, то з'ясується, що значна кількість злочинів, особливо крадіжки особистого майна громадян та інші, тривалий час залишаються нерозкритими. Наприклад, якщо взяти до уваги криміногенную ситуацію в Криму, то за останні роки резонансні, не виключено, що замовні, вбивства голів сільських, селищних і міських рад все ще залишаються нерозкритими. Крім того, і про що добре відомо працівникам правоохоронних органів, існує й латентна злочинність, зокрема, щодо статевих злочинів, розкрадань, хабарництва, шахрайства, яка становить, за оцінками фахівців, не менше 20–30 відсотків до загальної (офіційної) кількості злочинів. Такий стан речей з розкриттям злочинів, будь то побутові крадіжки, грабежі, розбої чи вбивства, свідчить про недостатній рівень фаховості працівників правоохоронних органів, ця допомога надається безоплатно. Такий закон дійсно існує. Прийнятий ще у 2011 році Закон має назву: «Про безоплатну правову допомогу». Надання первинної безоплатної правової допомоги Законом покладено, крім органів виконавчої влади, на органи місцевого самоврядування, тобто сільські, селищні, районні ради. По-перше, минув рік, а населення не скрізь навіть знає про існування цього Закону, а по-друге, майже нереально отримати там необхідну, а головне — кваліфіковану правову допомогу через відсутність фахівців-юристів. А ось вторинну, тобто у кримінальних справах, безоплатну правову допомогу через Центри надання такої допомоги при управліннях і відділах юстиції мають надавати лише адвокати. І взагалі захист у кримінальних справах тепер здійснюють виключно адвокати, що означає не що інше, як монополію у справі здійснення захисту. Це також закріплено й у новому (набув чинності 15 серпня 2012 року) Законі «Про адвокатуру та адво-

женням прав громадян України. Запровадження у вітчизняному кримінальному процесі такого правового інституту, як медіація (ст. 468 КПК), передбає укладення угоди про примирення між потерпілим і підозрюваним (обвинуваченим) та нібито теж має на меті захист прав, оскільки дає можливість не призначати винуватій особі реального покарання. Разом з тим, таке примирення можливе лише за виконання певних умов. Так, важливо умовою медіації є її матеріальна складова, а саме — згода підозрюваного чи обвинуваченого відшкодувати збитки, завдані потерпілу. Тобто питання, чи понесе винуватий реальне покарання або буде він на свободі — безпосередньо залежить від його матеріального статку й фінансових можливостей. Отже, про рівні можливості щодо реалізації права на вільного доступу всіх до медіації йиться не може.

Щодо здійснення судочинства і функціонування судової системи, то Декларація містить такі важливі положення: «**Кожна людина має право на ефективне поновлення у правах компетентними національними судами в разі порушення її основних прав, наданих її Конституцією або законами**» (ст. 8); «**Кожна людина для визначення її прав і обов'язків і для встановлення обґрунтованості пред'явленого їй кримінального обвинувачення має право на підставі повної рівності на те, щоб її справа була розглянута прилюдно і з додержанням усіх вимог справедливості незалежним і безстороннім судом» (ст. 10); «**Кожна людина, обвинувачена у вчиненні злочину, має право вважатися невинною доти, доки її винність не буде встановлена в законному порядку шляхом прилюдного судового розгляду, при якому її забезпечують усі можливості для захисту**» (ст. 11). Про можливість отримання безоплатної правової допомоги і монополію «адвокатського захисту» — вже вказувалося. А от стан судівництва, зокрема й факти виборкового правосуддя, змушують наших громадян вдаватися до країніх заходів і шукати справедливості в Європейському Суді з прав людини. Збільшення звернень із справ, які розглянуто у останніми роками Європейським Судом з прав людини за позовами громадян України проти своєї держави, та кількість позитивних рішень, а також чималі суми грошових стягнень — свідчать про те, що далеко не все гаразд з вітчизняним правосуддям (**Продовження на 5-й стор.**)**

Василь ЛАТАНСЬКИЙ:

18 листопада цього року давньому і відданому авторові «Кримської світлиці», поетові, критику, публіцисту, перекладачеві, лауреатові премії імені Олексії Гірника і передовсім педагогові з майже піввіковим стажем Василеву Григоровичу Латанському виповнилося 75 років від дня народження. До розмови з ним і спонукала ця поважна дата. Ми говорили з ним на різних темах як земляки і як колеги: про те, чим і як жив і живе ювіляр, що написав нового, що читає, як оцінює роль освіти в нашій незалежній державі.

— Почну, Василю Григоровичу, з традиційного. Ви, як і я, родом з благословеною Черкащини, щоправда, з різних районів. Цей край ішце називається Шевченковим. То яка ж вона, Ваша мала Батьківщина?

— Колись поет Іван Драч пожартував, що кожен другий письменник ганяв у дитинстві курей з городу. Ганяв їх і я в рідному селі Луківці Звенигородського (нині Катеринопільського) району. Ганяв не тільки курей. Уже з четвертого класу пас чужих корів, бо своєї не було. Заробляв за літо на якусь одежину, підручники для школи, зошити. Знаю, що таке суп-затірка, заправлений-перетертый зернятами недозрілого жита з колгоспного поля, хліб з жолудів, оладки з солодкого цвіту акації... Ці «делікатеси» Ви, певне, теж скуштували. Адже ми, діти війни, сповна съорбнули горя в ті голодні повоєнні роки. Пас я корівок укупі з такими ж пащушками на берегах тихоплинного Тікача.

У цій річечі колись народні месники святили ножі, про ней загадує Тарас Шевченко у поемі «Гайдамаки»: «Гнилій Тікич кров'ю червоніє...». Там, у Луківці, поховані мої батьки, сестра, тітки, дядьки... Давнінко вже їх немає. Живе там чимало двоюродих братів і сестер, позаяк у родині батька було десятеро дітей, в родині матері — шестеро. Півселя з прізвищем «Латанські»...

— Розкажіть, будь ласка, де вчилися. Знаю, Ви хотіли стати студентом престижного Шевченківського університету і — не судилося...

— Іще в шкільні роки я захоплювався художнім словом, друкував статті і вірші в районній газеті, де після десятирічка майже рік працював літературним працівником, аж поки не поїхав на службу в армію. Перші мої школянські вірші друкувалися в дитячих газетах і журналах «Зірка», «Піонеря», «Барвінок»... Тому-то в 1957 році й поїхав вступати на факультет журналістики Кримського державного університету імені Тараса Шевченка. З добром атестатом зрілості і рекомендацією самої Спілки письменників України за підписом тодішнього голови Миколи Бажана. Окрім того, за мене клопотались мої літературні наставники — поет-земляк Микола Гірник і дитяча письменниця Марія Пригара.

Вступні екзамени я склав на «відмінно» і... не пройшов за конкурсом — не було трудового стажу, який у ті хрушевські роки був начеб обов'язком при вступі до

«МОЯ ХРЕЩЕНА МАТИ» — «КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ»

вишу. Згодом я візнав, що мое місце зайняв синок високопоставленого чиновника, хоча він теж, як і я, не мав того трудового стажу. Отакі діла.

— **І Ви взялися «підкоряти» Львів?**

— Так. Прослуживши три роки в армії, я став студентом філологічного факультету Львівського державного університету імені Івана Франка. І нітрохи не жалкую, що вчився не в столиці, а у Львові. Наши викладачі — професори і доценти Семен Шаховський, Михайло Рудницький, Іван Ковалік, Василь Лесин вчили нас відчувати справжній «смак» рідного слова, мислити по-своєму, не озираючись на авторитети.

— Тобто Ви хочете сказати, що вже тоді учили на літераторів, як це нині роблять у Шевченковому університеті, де на факультеті «Література творчість» студентам читають лекції з секретів письменницької праці?

— Зовсім ні. З нас «ліліпіди» філологів високого класу. А вже потім «у всякої своя доля і свій шлях широкий». Одні ставали вчителями, інші — письменниками і журналістами, як, наприклад, Роман Лубківський, Роман Кудлик, Валерій Тарасов та інші. Я «пішов» у вчителя, оскільки про це мріяла з дитинства, як і про фах журналіста і письменника. Мене, до речі, залишили в аспірантурі при університеті, бо я часто виступав з доповідями на наукових конференціях, два роки очолював університетську літературну студію «Франкова кузня». Відмовився. Хотілось свободи і «свого» хліба. Сорок вісім років віддав учительській роботі на одному місці — в степовому Советському районі Криму: вчив діток рідної мови, був і завідувачем районного відділу народної освіти (райвно), і директором школи.

— Гаразд. А як прокладали стежки в літературу? Хто Ваші наставники?

— Непростими були ті стежки. Я вже згадував, що зі школи активно друкувалися у всеукраїнській пе-ріодичній пресі, у збірниках і альманахах. Один з них — колективний збірник поетів Криму і Херсонщини «Яблуневий цвіт», де я виступав з дитячими віршами. До речі, редактором і упорядником були він, Даниле Андрійовичу, коли на початку 80-х років минулого (!) століття працювали редактором художньої літератури у Сімферопольському державному видавництві «Таврія».

Так коли «з головою» поринув у педагогічну працю, то Муза, мабуть, образилась на мене за неувагу до неї, і я віршував епізодично більш як два десятки років та писав лише статті на освітянські теми. І тут в 1992 році з'явилася моя ріятівниця — газета «Кримська світлиця». Мене, як то кажуть, «прорвало». Пам'ятаєте, в О. Пушкіна «І пальни просяться к перу, перо к бумаге...». Чи не в кожному номері «Світлиці» публікувались мої вірші для дітей на дитячій сторінці «Жу-

равлик», що згодом виросла до восьмисторічного дитячого додатку до «Кримської світлиці» «Джерельце». Я відячний і Вам, Даниле Андрійовичу, і як редактору відділу літератури «Кримської світлиці», а згодом, і як шеф-редактору «Джерельце», і самій газеті «Кримська світлиця», яка стала моєю «хрещеною матір'ю», а Ви — «хрещеним батьком» у подальшій моїй літературній справі.

Завдяки тим публікаціям і, певна річ, давнішим, мене 1995 року було прийнято до Національної спілки письменників України. А мої три поетичні книжки побачили світ трохи згодом. Шодо літературних наставників, то я їх називав. Повторюю: у храм Пoesії мене ввели Микола Гірник і Марія Пригара (царство небесне їм обоим!).

— **Чи не важко поєднувати літературну працю і вчителювання?**

— Якби я викладав точні дисципліни, можливо, було б і важкувато. Учительський і письменницький фах як два рідні брати: і той, і той виховує словом. Окрім того, спілкування з дітьми для мене добрий творчий імпульс у пошуку тем і навіть ритму для віршів...

— **А якою, на Ваш погляд, має бути література для дітей?**

— Книжку, як відомо, витісняють комп'ютер і Інтернет. Потужні «опоненти»! Ось чому ти, хто пише для дітей, повинні зацікавити юного читача і нестандартним сюжетом, і химерними героями, і яскравими малюнками, — одним словом, дивом дивувати, як це робить у своїх повістях неперевершений дитячий письменник-патріарх Все-волод Нестайко. Головне, аби дитині захотілося взяти книжку до рук, але, здається, я відхилився від теми запитання, яка потребує грунтовної розмови.

— **Чи є у Вас книжки, до яких вряд-годи повертаєтесь?**

— Моя «Біблія» на щодень — це «Кобзар» Т. Шевченка. Чимало його поезій знаю напам'ять. Вчуся в нього зачаровувати словом і думками. Периодично перечитую, вслушуючись у стиль і багато чому, вітчизняну класику, зокрема твори І. Нечуй-Левицького, П. Мирного, О. Гончара, М. Стельмаха, М. Рильського, М. Вінграновського, Д. Павличка, В. Симоненка, Ліни Костенко...

— **Стежите за новинками української літератури?**

— Ох, і важке питання! Про новинки дізнаюся з періодики, перш за все з «Літературної України» і «Кримської світлиці». Однак ті новинки для мене, сільського вчителя, за сінома замкам! Бодай потримати б їх у руках, бо хіба купиш за мізерну пенсію? Та яде купити в глибинці? Через рік-два, може, щось і потрапить на полички сільської бібліотеки, але то вже буде не новеньке. Тож перечитую, знову повторюю, класику і те, що присиляють як дарунок друзі і колеги по

перу. Принагідно називаю їхні імена: М. Слабошицький, О. Шугай, М. Наєнко, В. Дергач, Д. Кононенко, Віктор Стус, Б. Тимошенко, Лідія Огурцова, В. Кацула, Т. Гордієнко, М. Вишняк, Ф. Степанов, В. Негода... Спасибі їм сердечне!

— **Більшу частину життя Ви віддали школі і, отже, не за чутками знаєте освітянські проблеми. Які, на Вашу думку, нині найголовніші?**

— Ця тема дуже широка і вимагає, звісно, непоспішової розмови. Наша школа, на превеликий жаль і сором, досі не стала глибоко національною, не віддзеркалює душу народу. Не вважає за патетику, але зараз школа не вчить жити чесно, по совісті. А совість — це вроджений індикатор, який підказує, що є добре, а що — погане. Зіпсований той індикатор. З виховного процесу та навчальних програм виходить загальнолюдський, український, гуманістичний зміст. Дітей більше турбую не духовне, а матеріальне, як і їхніх батьків. А чого варте страшне рішення освітянського міністерства про переход від 12-річної системи навчання (так і не втіленої в життя!) до 11-річної? Довший термін навчання, звісно, збільшує суму знань. В очікуванні такої «реформи» переробляються підручники, програми і діти змущені вчитися як-небудь і чому-небудь, тобто за тимчасовими підручниками і програмами. Крім того, школи (теж досі!) фінансуються не державою, а батьками — від інвентарю (відра, вінники тощо) до закупівлі обладнання для класів і ремонту приміщень.

— **І насамкінець. Ваші побажання читачам «Кримської світлиці».**

— Любов до Батьківщини-України має бути не в пафосних фразах, а всередині, в серці. Патріотизм — це коли ти своїми вчинками не школиш рідній державі і рідному народові, трудаєшся не тільки для себе, а для блага усіх.

Закінчу рідкими своєї поезії, присвяченої нашому Пророкові Тарасові Шевченку, величний 200-річний ювілей якого незабаром ми будемо відзначати:

*Є імена, є дати, є події,
Шо спалахнуть, мов
бліскавка, — їх нема...
А він навік — і дія, і надія,
А він, Тарас, —
то правдоночка сама!
Живим і мертвим,
і ненародженим
Лишив «Кобзар» —
молитву-заповіт.
Як хліб насущний,
в сусті щоденній
Він з нами, поки сонце,
поки світ!
І скільки б ми його
не величали,
І скільки б не робили
з нього дів,
Усе це — мало, мало,
мало, мало, —
Любім Україну.
Так, як він любив!*

Спілкувався
Данило КОНОНЕНКО

ЗЕМЛІ СВОЕЇ СИН

В. Г. Латанському

Він за походженням — селянський, Статура — козак, атлет. Василь Григорович Латанський — Словесник-вчитель і поет.

Провінціал. І з того гордий, Що не столиці, а селу Свої натхненні пише оди

Воздає йому хвалу.
Він знає: село — першооснова Всому, що родить і цвіте.
Села не буде — зникне мова, — Коріння наше золоте.

Він вчить дітей любить Вітчизну Як ненк'я-матінку свою.
І рідний край, і рідну пісню У солов'яному гаю.

Свою тополю і калинку,
Що хилить грана до вікна.
І нашу славну Україну,
Що в цілім світі лиш одна.
Високий вчинок громадянин.
Він творить як громадянин.
Учител і поет Латанський —
Землі своєї славний син!

Данило КОНОНЕНКО

УСМІХНЕНІ ВІРШІ ПОЕТА ЛАТАНСЬКОГО

В дні листопаду,
коли осінь відживає вік,
Свій ювілей святкує
світливий чоловік,
Багатий розумом
і серцем мудро зрячий,
Василь Латанський —
педагог, митець, поет дитячий.

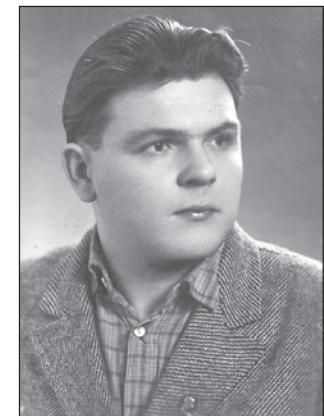
І хто із учителів того не знає:
Латанський ніби жартома навчає.

Помітно прозирає усмішка
з-поміж рядків
Поета-вчителя до юних школярів.

У віршах струменить
ліричний усміх.

Історії веселі завжди мають успіх,
Адже сюжети їх шківі, не марудні
Про дітлахів — про їх розваги
і учнівські будні.

Дотепні й мудрі вірші на усі смаки
Нап

Поет Латанський написав ронделі* —
Про кримський степ зворушило сказав.
Однак я їх осінніми б називав,
Бо нотки в них журавливі, невеселі.
Як журавлинний ключ
позв Білу скелю
Летів й «курли» прощаальне посилав,
Поет Латанський написав ронделі, —
Про кримський степ зворушило сказав.
Про хмарок плин і неба синю стелью,
Про кримський степ, що вже відпочивав
Від буднів літа. І терпляче ждав,
Як буде спати в сніговій постелі...
Поет Латанський написав ронделі.
Данило КОНОНЕНКО

Василь ЛАТАНСЬКИЙ

РОНДЕЛІ КРИМСЬКОГО СТЕПУ

1
Тут берег мій —
в Криму гніздо-хатина,
А за Дніпром —
мій батьківський поріг, —
І суть, і плоть,
і... непростимий гріх,
Бо той поріг
давненько вже покинув.
Там вулиці журливо тополині,
І яблуні квітують на зорі...
Тут берег мій —
в Криму гніздо-хатина,
А за Дніпром —
мій батьківський поріг.
Там Тікіч у віки все плине й плине
В оправі з рідних верб і яворів.
На теплих берегах я постарів,
А досі на пороги отчі лину.
Тут берег мій —
в Криму гніздо-хатина.
2
Над кримським степом —
журавліві ключі
Зібралися у вирії відлітати.
Бентежать душу,
кличути вийти з хати,
Полинути за ними в далечіні.
Птахи печальні, трішки помовчітъ!
На небеса мені ще ранувато.
Над кримським степом —
журавліві ключі
Зібралися у вирії відлітати.
Їх не лякають блискавиць мечі —
«Курли» й «курли»
прощаально презавзяте

* Рондель (французьке *rondell* — щось кругле, від лат. *rotundus* — круглий) — вид закінченого поетичного твору з 13 рядків на 2 рими з повторенням первого рядка тричі, а другого — двічі

Василю Латанському до ювілею

ЗОРЯ

Я вітаю тебе, Васю,
Та й із повноліттям.
Хай бринить воно на часі
Дужокрилим віттям.
Час хай зло усе змітає
І веде до щастя.
Дух хай святої витає
У твоїх причастях.
І з роси, й води, поете!
Байдорись всячкою.
І в твоїм отому леті
Хай зоря не гасне!

Федір СТЕПАНОВ

Ні зупинити, ні перекричати,
Ні вдень не заховатись, ні вночі.
Над кримським степом —

3

Ясніють хмари, наче білі ружі,
Що здійнялися в небо з квітника
Й пливуть собі —
справжнісінька ріка!

4

Для світу грішного величинні і байдужі.

Ген там вітряк на обрії нерушно
Когось, либонь, замріяний чека...
Ясніють хмари, наче білі ружі,
Що здійнялися в небо з квітника.

На акварелях літечка навкружніх
І сад рясний, й при березі лука,
Й горобчики пірнають сторчака,
Купаючись у дощової калюжі.

Ясніють хмари, наче білі ружі.

5

Сніги грудневі — молоді рої
Сніги грудневі — молоді рої

Танцюють тихо, трепетно, лапато.
Зима в степу розпочинає свято,
Зaproшує на входини свої.

Вже не спинити плину-течії
Зимовим дням, на радоші багатим.
Сніги грудневі — молоді рої
Танцюють тихо, трепетно, лапато.

Ще задзвенять хорали ручай,
Лелеки будуть втішно клекотати.
Ти ж, зимонько,

не будь ледачкувати —
Землицю кримську щедро напої!..
Сніги грудневі — молоді рої.

Сьогодні в мене гості — снігурі!
Тож не лютуйте, білі заметлі!

У перехожих лиця засніли,
І світ немов скupався у добре.

I сонечко всміхнулось на поріг,
Аж бурульки веселку народили.

Сьогодні в мене гості — снігурі!
Тож не лютуйте, білі заметлі!

Ось вам обід, калина край воріт!
Смакуйте, любі, весело і вміло.

A хочте — сядьте на оцей причілочі,
Де з бурульками промені у грі.

Сьогодні в мене гості — снігурі!
6

Вмира село. Ні віри, ні надії,
Як цю біду,

мов пошесть, пережить.
Не тути вже

«Ой чий то кінь стойть»,
Руїна скрізь, немов пройшли Батії.

Німусе пам'ять і душа німіє.
Свічки тополь

ще світять у блакитъ.
Вмира село. Ні віри, ні надії,

Як цю біду,

мов пошесть, пережить.

Село спілось. Село не молодіє.

Дітей лелека перестав носить.

Хто воскресіння явить ждану мить,
Дасть по руках багатим лиходіям?
Вмира село. Ні віри, ні надії.

7

Це кохання, дивний дар від Бога,
Знову, бач, явилося мені,
Хоч мої вже скроні в сивині, —
Що йому, шаленому, до того!

Утекти, сховатись неспромога.
Розриває серце день при дні.

Це кохання, дивний дар від Бога,
Знову, бач, явилося мені.

В юність би упасти бистроногу,
Перса й губи цілавувати хмільни.

Але юн десь там, удалини,
Приліта лиш з вірюю як спогад.

Це кохання, дивний дар від Бога.

8

Світлій пам'яті Валерія Тарасова

Відходять мої друзі, побратими.
Я ж топчу ряст за себе і за них.

Ще біль, бува, за тими не затих,
А вже сумою в споминах за цими.

Вже їхні душі, —

мовлю не для рими, —

Живуть в словах,

мов квіти, запашних.

Відходять мої друзі, побратими.

Я ж топчу ряст за себе і за них.

Усі ми в цьому світі повторимі

У дітях, травах, в щасті серед ліх.

I на безмежних путівцях земних

Усі еси одвічні пілгримами.

Відходять мої друзі, побратими.

9

БУЯЛА, ЯК ПЛОМІНЬ

Триптих про Лесю Українку

1

Чернігівка з батькового боку,

Полтавка по матері,

Народилася і вважала

Себе волинянкою.

Не мала постійного дому.

Та цілій світ

Став їй цим дном.

2

«Мені трапилось бачити початок
снігової бурі на морі, се була така
грандіозна картина хаосу, що я,
певне, ніколи її не забудую...»

3 листа Лесі Українки
до О. П. Косач (матері),
2 лютого 1898 р., Ялта

Море й море — ген до виднокраю.

Лютий в Ялту студін навіва.

А на морі — дікі водограй!

А на морі — буря снігова!

Вже й прибої від шаленства бурі

Рвуться в місто у своїй гульбі.

А вона одна навпроти бурі,

Ніби кличе гостю на двобій.

Відшумуют шквали. Буде тиша.

І згадає Лесі і напише:

«Я вийду сама проти бурі

І стану — поміряєм силу!»*

* Рядки з циклу «Мелодії» в збірці

Лесі Українки «Думи і мрії», 1899

3

«Не можна, гріх бути інвалідом,
коли так багато роботи...»

3 листа Лесі Українки
до О. П. Косач (матері)

24 листопада 1897 р., Ялта

Її душа вельми не вбога

На пісню і на добрий чин.

Орала тяжко перелоги,

Добірне зерно сіночі.

Te зерно — слово, ніби криця,

Не нам промовлене хіба?

Вже стільки літ воно іскриться

I виганя із нас раба.

Учила недругам на подив

Свій край любить не крадькома,

Щоб ми ставали тим народом,

Якого нині ще нема...

В житті буяла, як той пломінъ,

I з мужністю була на «ти»...

Мені б такі пуги вагомі

В трудах, як Лесині, пройти!

Літературознавство

ВОЛИНСЬКИЙ РОДОВІД ФЕДОРА ДОСТОЕВСЬКОГО

Рід класика світової літератури Федора Достоєвського, який походить з Волині, відіграв важливу роль у становленні української релігійної традиції. Аргументом на підтвердження цього є публікація духовного вірша, підписаного автором Достоєвським, у збірнику «Богогласник», випущеному у друкарні Почаївського монастиря у 1790 році. Так вважає доктор філософських наук, професор, проректор Національного університету «Острозька академія», письменник Петро КРАЛЮК, який виявив цей твір та дослідив його і видання в цілому. У розмові з кореспондентом Укрінформу він поділився думками про знахідку та свідченнями про українське начало родоводу Федора Достоєвського.

— За яких обставин Ви звернули увагу на прізвище Достоєвський у «Богогласнику»?

— Я не міг не звернути увагу, адже це одна ниточка, яка пов'язує Достоєвських із Волинським краєм. Можливо, автором цього вірша був один із предків Фед

«НИКОМУ ВАША УКРАИНСКАЯ КНИГА ЗДЕСЬ НЕ НУЖНА. ВЕЗИТЕ ЕЕ ЛУЧШЕ В ТЕРНОПОЛЬ!». Такими словами зустріли нашу кримську землячку Ганну Миколаївну Марчевську в одному із сімферопольських книжкових магазинів, де вона хотіла доказати про реалізацію написаної нею і нещодавно виданої власним коштом книги «Родина». Ніхто навіть не поцікавився змістом, досить було вже того, що книжка — українською мовою. Тож цілком зрозуміло, чому авторка через деякий час переступила поріг «Кримської світлиці».

Ця книга — мій біль, біль моєї родини, — почала розповідати про свій першодрук Ганна Миколаївна. — У ній на прикладі моїх рідних передана правдива історія українського села. Моя родина мирно жила й трудилася, вирощувала хліб на своїй землі, поки не прийшла до них у село, що на Сумщині, радянська влада, а разом з нею й такі лиха, як

«ЦЯ КНИГА — МІЙ БІЛЬ...»

колективізація, продрозкладка, голод...

На все життя запам'яталася мені пісня, яку, ніби передчуваючи лихо, співали в моїй родині:

Летіла зозуля через мою хату,
Сіла на калині та й стала кувати.
Чого, зозуленко, жалібно так куєш,
Чи ти, зозуленко, горе мое чуєш?

Коли я була школяркою, моїм улюбленним предметом була «Історія», тому що наш вчитель розповідав не вигадану історію, як у підручниках, а правдиву. Я мріяла стати таким самим правдивим істориком: старанно записувала усе, що чула від учителя і своїх прабабусі та бабусі.

На жаль, істориком мені не судилося бути. Закінчила я Полтавський геолого-розвідувальний технікум і сім років пропрацювала у галузі геології, а потім була інженером на одному з підприємств газового господарства. З 2008 року мешкаю в Криму. Проте усі ці роки, де б не була, я збирала відомості про свою родину, досліджувала свій родовід.

Кілька років тому у мене почалися проблеми зі здоров'ям, через хворобу хребта я була на тривалий час прикута до ліжка. Тоді донька подарувала мені ноутбук і сказала: «Мамо, пиши!». Так і з'явилася ця книга.

...Ганна Миколаївна у «Світлиці» багато розповідала про свою документальну родинну книгу, про рідних, на чию долю випало стільки випробувань. 1890 року у родині Йосипа та Марії Павленків, у котрих було вже двоє синів Гаврило й Захар, народжується донечка Варя (прабабуся авторки книги). Всі не могли натішитися донечкою-красунею. А її хрещений Іван Корж мріяв, що вона виросте йому хорошою невісточкою. Родина Йосипа жила у мірі злагоді. Сини росли слухняні й працьовиті. Всі важко трудалися на землі.

У 1919 році прийшли до влади більшовики. Вони стали забирати землі у панів і заможних селян, а також усе, що було у них в коморах і хлівах. Нагрянули їх до Івана

Коржа. Він намагався захистити своє господарство, та поплатився за це життям, розстріляни і його, і дружину. А через деякий час з його обійстя активісти зробили артіль. До господарських споруд Івана Коржа зводили «колективізованих» корів, коней, биків, овець та все, що забирали в селян.

Влітку 1921 року, після жнів, приїхали комуністи і до Варі. Вони забрали все зерно, навіть снопи. У сім'ях Варі та її братів почався страшний голод. На той час у Варі було п'ять донечок. На них було страшно дивитися: зовсім бессилі лягали одне біля одного на старий кожух — так грілися і засинали. Найменшенької Оленка й Марія були вже пухлі. Брати порадили Варі здати їх в притулок для голодаючих дітей, думали, що там їх врятують. Та більше вона не побачила своїх двох маленьких донечок, її навіть не повідомили про їхню смерть...

Землю у людей комуністи відібрали, але самі працювати на ній не хотіли та й не вміли. Тому навесні селянам повернули частину землі, дали зерно на посів, але весни вимагали віддати втричі більше. Більшість селян не могли платити непосильні податки, тому почали відмовлятися від землі — вона знову стояла у бур'янах.

А боротьці й тямущі брати Павленки повернули собі усю батькову землю. Згодом Гаврило збудував млин. Важко працював і в полі, і на млині, не випадково завдяки такій великий праці вважався найзаможнішим у селі. Та у 1928-1929 рр. почалася колективізація. Бідняків агітували вступити в колгосп, обіцяли їм сите й безтурботне життя (відкрили клуб, школу для ліквідації безграмотності). А заможніх селян, які не хотіли вступати в колгосп, почали розкуркулювати. Куркулів вважали ворогами народу і виселяли їх на Соловки або у Сибір. Тож однієї нічі Гаврило зі своєю сім'єю покинув хутір, бо добре розумів, що на нього чекає.

Довго випитували комуністи у Захара, де його брат. Зрештою, зібрали все братове

добро і відвезли в артіль. А через якийсь час взялися й за Захара: попередили, що він теж розкуркулений і буде виселений...

А попереду родину Павленків та мільйони інших українських родин чекало наступне страшне, чорне лихо — голодомор 1932-1933 років...

Ось яку книгу не взяли на реалізацію в сімферопольській книгарні. Що ж, спробуємо нашим газетним ресурсом посприяти автору Ганні Миколаївні Павленко-Марчевській, щоб побільше людей на прикладі її родини ще раз пригадали трагічні, «не підручникові» сторінки нашої української історії і задумалися над тим, хто винен у тих нелюдських випробуваннях, що одвіку переслідували українців на їхній землі. «Я — не письменниця, — каже наша гостя, — може, не дуже літературно усе те записала, але не могла далі нести у собі цей біль, розповісти, як могла»...

Наприкінці своєї книги Ганна Миколаївна звертається до читачів такими словами:

«Сьогодні мені говорять: не суди сучасним судом тих виконавців, які знищували фізичну і морально твою родину. Треба простити їх і самим просити прощення — задля честі свого народу. Задля порозуміння з іншими народами, задля пам'яті безневинних жертв. І не нагадувати надалі одному, хто кого більше вбив.

Але я твердо знаю: коли ми забудемо історію своєї України, дерево свого роду, то ми будемо — вже не ми. Ми забудемо свою мову, свій рід, що ми — українці. Ми станемо яничарами. Якщо ми забудемо свою мову, ми забудемо рідну матір. Це буде гріх великий!

Треба любити свою Батьківщину — яка б вона не була. Якщо ми хочемо, щоб наша Україна була красива і багата, ми це зробимо. Ми разом все зможемо.

Але насамперед багатим духовно, морально і матеріально повинен стати наш народ. Тоді буде сильна і багата УКРАЇНА».

Записала Любов СОВИК

УРИВОК З КНИГИ Г. М. Марчевської (Галини Павленко) **«РОДИНА»**

* * *

1930 рік. Урожай на колгоспних полях зібрали мізерний. Якби не озимі з поля куркулів-Павленків, нічого було ввезти на хлібозаводч. Хтось придумав прислів'я: «У колгоспі добре жити, один робить, два лежить».

Голова колгоспу через день збирав правдівіння. На всіх кричав:

— Треба щось вирішувати, а ви нічого не думаете. В коморах майже немає зерна, і худоби скільки на м'ясо порізали. А в район треба везти молоко, м'ясо, яйця, вовну. І артільним треба давати, і їхнім родинам.

Складали списки, кого треба ще розкуркулити, вписали і Ткаченко Варвару. Про це дізнались в родині. Тоді Галия сказала мамі:

— Матусю, мені шістнадцять років. Я запишуся в артіль, може, тоді вони від нас відчепляться?

На другий день дівчина пішла на роботу в артіль. А їй наказали привести корову, щоб її маму не розкуркулили. Галия, плачучи, прийшла додому, розповіла про все. Саша пішов у сарай, від'явав корову і повів її на наливачі у двір артілі. Галия йшла поруч з ним, підганяла корову і плакала...

* * *

Восени 1932 року на хутір налетіла ціла бригада мародерів-комуністів. Це були працівники райкому партії, різні уповноважені, міліція. Забирали у селян податки.

До Варі прихівав уповноважений в супроводі міліції, який був у неї не один раз. З ними їздили підводами місцеві комуністи і комсомольці, які нишпорили по усіх закутках. Забирали у неї все зерно, корову і птицю. Коней «колективізували» ще минулого року. Коля випустив

з голуб'ятні голубів, а то забрали б на податки і їх!

Вибрали активісти усе з погреба, навіть витягли дубові діжки із засолкою і забрали. З горища вигребли усю сушку, сушені гриби, яблука, квасолю...

Після голоду 1921-1922 років Варя з дітьми викопала у садку під яблуною яму, брати накрили її дерев'яними латами. Зверху поклали солому, яку пересипали гречаною лузгою, її боятися миші, потім усе засипали землею. Залишили невеличкий лаз, що закривався дерев'яною лядою, яка теж була прикрита дерев'яною лядою, яка теж була

прикрита дерев'яними латами. Зверху поклали солому, яку пересипали гречаною лузгою, її боятися миші, потім усе засипали землею. Залишили невеличкий лаз, що закривався дерев'яною лядою, яка теж була

закривався

НЕМОЖЛИВО ЗАБУТИ!

(Закінчення.

Поч. на 1-й стор.)

Худоба, яка залишалась, була теж виснажена голодом і хворобами. Тварин або різали, або вони вмиралі. Голодні люди ішли на вітвіт м'ясо померлих тварин, які варили кілька годин. Страшніше було померти від голоду, ніж від отруєння. Взимку збирали на городах заморожені овочі, які залишилися невикопаними, і вживали їх. Діти не завжди могли їсти те, що ішли дорослі. Тому були худі, хворіли на рапіт, вмирали від інших хвороб, бо були слабкі. У матерів, які годували немовлят груддю, зникало молоко. Люди, щоб не так хотілося їсти, пили дуже багато води і від того пухли.

Навесні не було чого садити на городах, тому сяяли ячмінь, який зберігали як щось святе і не їли, не зважаючи на те, що вже не могли ходити. Ячменю того було кілька жмень.

На початку літа, коли зерно було ще недозріле — молочне, його їли і це

допомагало одужати, рятувало від смерті.

Люди ходили поза селом у пошуках трави, яку можна їсти. З кропиви та кінського щавлю варили суп, молоді стебла трави-катрану та інших ішли просто так, смоктали солодкі квіточки. Влітку збирали ягоди пасльону. Та велике

або креветку. А ті, хто жив неподалік від моря, міняли рибу на інші продукти. Також у лісі можна було багато чого знайти.

На щастя, на нашому півострові обійшлося без великих втрат. Тому вважається, що голодомору в Криму не було. Та велике

лихо назавжди залишилось в пам'яті людей.

Кожна людина має право на життя, добробут, щасливу долю. Тому не треба забувати того, що було в минулому, щоб це не трапилось у майбутньому.

Ганна ТРЕТЬЯК,
студентка Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського м. Сімферополь

Свідок Голодомору Павло Іванович Балацький і студентка-журналістка Ганна Трет'як

Італійський історик Андреа ГРАЦІОЗІ:

«ГОЛОВНОЮ ПЕРЕШКОДОЮ НА ШЛЯХУ ДО ВИЗНАННЯ ГОЛОДОМОРУ ГЕНОЦИДОМ Є ФІНАНСОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ РОСІЇ»

«Багато колишніх радянських республік пережили жахливі історичні події. Україна і Казахстан, певно, постраждали найбільше. І йдеться не лише про Голодомор як символічну, унікальну трагедію. Україна пережала також німецьку окупацію, геноцид єврейського народу, голод 1946–1947 років, колективізацію, депортацию.Період 1928–1953 років був страшним в історії України. І Голодомор швидше як символ, бо трагедія була найбільшою», — про це в інтерв'ю Радіо «Свобода» розповів відомий італійський історик Андреа Граціозі.

Він вважає Голодомор геноцидом українських селян і називає трагедію одіозним символом радянської системи, яка забрала в українців, особливо у чоловіків, можливість самовираження та самореалізації. І при цьому зазначає, що на Заході досліджують Голодомор в Україні 1932–1933 років, але переважно у порівняльному контексті з подібними трагедіями в інших країнах.

«Мушу наголосити, що нині в наукових колах спостерігається великий інтерес до дослідження політичних голодоморів ХХ століття, — повідомив Граціозі. — З'ясувалося, що найбільший голод був у Китаї 1960 року, який спровокував Мао Цзедун. Там механізм трагедії дуже нагадував радянський стиль. Нині влаштовують різні конференції і дебати, де порівнюють голодомор в Україні із тим, що був у Казахстані, Китаї чи Ірландії».

На думку історика, Голодомор зруйнував підвальні в усіх сферах життя українського суспільства, у тому числі у приватних відносинах.

«Йдеться загалом про руйнування селянської родини, сільського підприємництва, про неможливість ведення сі-

меного бізнесу. Це все спричинив репресивний режим, де Голодомор виступає як показовий символ. Сама репресивна система забрала у чоловіків можливість самовираження і самореалізації, — розповів історик. — Протягом десятиліть радянський режим унеможливив для багатьох чоловіків вести активний спосіб життя за їхнім бажанням, адже все диктував режим. Окрім Голодомору, інше символічне явище — алкоголь. Хіба ж це нормально, коли в пострадянських країнах середня трипівільсть життя чоловіка на 20 років коротша, ніж в італійця чи у француза? Тож Голодомор як одіозний символ одіозної радянської системи завдав більше шкоди чоловікам, ніж жінкам. Жіночтво також постраждало, але жінкам вдалося утримати звязки з родиною».

На сьогодні лише понад 20 країн, у тому числі Італія, визнали трагедію масовим убивством українських селян. Проблема міжнародного визнання трагедії 1932–1933 років актом геноциду підіймає цілій пласт важливих і ділікатних питань, вважає Граціозі.

«...Визнання якоїсь події актом геноциду має правове значення і несе за собою дуже серйозні юридичні наслідки. У випадку з Україною ситуація дуже складна, оскільки правонаступницею Радянського Союзу є Росія. Так сталося на прохання міжнародної спільноти у 1991 році. Якби тепер у світі визнали український Голодомор геноцидом, тоді Росія як спадкоємниця СРСР повинна була бути фінансово розплачуватися за трагедію. Це одна з головних перешкод на шляху до визнання Голодомору геноцидом. Я не беру нині до уваги і ділікатні політичні моменти. Та якби навіть у Росії був уряд налаштований на

визнання трагедії, однак це неможливо зробити... Якби факт визнання не ніс за собою правових наслідків для Росії, тоді було б набагато легше. Але йдеться не лише про моральну оцінку, а про важкий злочин, за який слід нести відповідальність. І це є серйозна перешкода. Існують й інші причини: десятиліттями не знали правди, і досі панує суперечливе ставлення до тих подій. Але з часом цих перешкод значно поменшало».

* * *

Андреа Граціозі (Andrea Graziosi) — професор історії Неапольського університету «Федеріко II», дослідник історії Радянського Союзу та Східної Європи, член Італійської асоціації з вивчення України. З-поміж історичних праць відома його книжка «Листи з Харкова. Голод в Україні та на Північному Кавказі з повідомленнях італійських дипломатів 1932–1933 років». Італійський історик є кавалером ордена князя Ярослава Мудрого V ступеня «за вагомий внесок у дослідження голодоморів в Україні, привернення уваги міжнародної спільноти до визнання Голодомору 1932–1933 років актом геноциду українського народу».

безпорадко.

Він не тітка й не дядько.

Він пощади не знає —

Так хребет позгинає,

Так покривіт коліна,

Що не тре й Сахаліна,

Соловків, Магадану...

Ноги — наче в кайданах.

Ти жовтієш, синієш,

Як опир, червонієш.

Ти і худнеш, і пухнеш,

Ти і спіннеш, і глухнеш,

Ти подібний до трупа.

Шкіра — в виразках,

Струпах,

І гноїться й всихає...

Дід наш Яків зітхає,

Тяжко-важко зітхає,

Ледь слова видихає:

«Вмру... либо...»

на світанку...

Ти ж... кріпіся... Степанку...

І зі смертю... змагаєся...

Вижити... намагаєся...

Істі... щось... діставати...

Щоб себе... врятувати...

Щоб про це... розказати...

Щоб... праправнуки...

знали...

Як отут... ми... конали...

Як Господь... допоможе...

Лихо ти... переможеш...

Лукашенки... ми... дужи...

Вірю... в тебе... я дуже...

Знай... любив... тебе... дуже...

Білій світ... любив... дуже...

Хоч йому це... байдуже...

Прощарай... сину... дружі!»

З діда словом звіку...

В загородь колінку,

Рву зелену цибульку,

Молоденьку цибульку,

Не вмирайте, дідульку!

Півсела повиридало...

Сонце грає, як гратло.

Знову тінка синиця.

Хай таке вам

хоч скоринку!».

Зов лунає по світу,

Та немає одвіту...

Люди мрут щогодини

Цілі сім'ї-родини.

Ім не грають оркестри...

Є ж брати у них, сестри

На Кубані, за Доном,

А найбільш —

за кордоном.

Як Збручем розділяли —

Тіло мов розпиляли...

Браттям й сестрам чувати —

Рвуться нас рятувати...

Львова хліб й Станіслава

Не пускає держава!

«Голод? Де? Ми при хлібі.

Комунацістам спасибі!»

Вже ніхто не рятує.

Князь пітми бенкетує.

Смерть над краєм витає,

І немов долітає:

«Над Дінцем, коло Богу*

Віддаєм душу Богу.

Як хотілось нам жити —

Плавить сталь, сіять жито,

Гарні вірші творити,

Судна, дереворити...

Добувати вугілля,

Майструвати дозвілля,

З класом пісню співати,

Щоб цвіла, як блавати!

Школярів ми б навчали,

Щоб, де слід, не мовчали,

Щоб Вітчизну любили...

Нащо ж нас побутили?

Ширші скрізь кладовища.

Довші скрізь кладовища.

Виши скрізь кладовища.

І земля стала вища...

Батька-матір згадаю

І гу

«Усе, що не наважувалась Вам сказати...»

Чим приваблюють конкурси як організаторів, так і учасників? Звичайно, своїми можливостями і відкриттями. Насамперед, щоб виявити в кожному учаснику творчі здібності, щиро поділитися наболілими думками, переживаннями. А для організаторів — підтримати обдаровану дитину, вплинути на її мовленнєвий та етико-естетичний розвиток, а також розкрити талановитого вчителя.

Без перебільшення можна сказати, що робота вчителя-словесника оцінюється за творами його учнів. Щоб переконатися в цьому, варто прочитати твір однієї учасниці районного етапу IV Міжнародного мовно-літературного конкурсу імені Тараса Шевченка, який проходив 16 листопада в м. Севастополі. Оксанка Кучурка (яка, до речі, мінулого року на заключному етапі цього конкурсу посіла II місце), обравши тему твору «Незабутня зустріч у моєму житті», відважилася широко написати про свою вчительку української мови і літератури Валентину Терентіївну Рябку.

«Бувають люди, про знайомство та зустріч з якими забути неможливо. Не потрібно доводити, що вони — важлива, невід'ємна частина нашого життя. І я щаслива, що знаю таку людину.

Трохи більше двох років тому, коли перейшла до середньої школи з початкової, ще зовсім маленькою та наляканою її труднощами, я сподівалася на підтримку лагідних, доброзичливих, по-справжньому віddаних своїй справі вчителів. Було б неправильно сказати, що мені пощастило. Це більше, ніж просто талан, бо я маю чудового класного керівника. Але найголовніше — у мене найкраща (не боюся цього слова) у світі вчителька української мови і літератури. Ма-

бути, мені має бути соромно, що не змогу описати її. Але я просто гублюсь у словах, бо не здатна визначитися, з чого розпочати. З великої, доброї, неймовірно чистої, сповненої теплом душі Валентини Терентіївни, з її лагідних очей, у яких світиться турбота та хвилювання за кожного учня, чи з її викладацького таланту? А може, з неповторного темпераменту? З тонкого почуття гумору?

Моя вчителька української мови — патріот, вона з успіхом прищепила це почуття й багатьом (а найміцніше, усім) своїм учням. На кожному уроці в неї цікаво, зрозуміло, відчувається гордість і за нашу солов'їну, і за державу, і за народ.

Валентина Терентіївна для мене — наче друга мама. Я щиро дякую їй за те, що вона, не шкодуючи свого часу, праці та здоров'я, завжди мені допомагає. Я дуже люблю її. Сподіваюся, що моя вчителька почне чи прочитає ці слова.

А спогад про той сонячний осінній день, коли в першому кабінеті гімназії № 7 наш невгамовний і галасливий 5-В лагідно усмішкою зустріла Валентину Терентіївну, назавжди залишившися в моєму серці.

Маю надію, що Вам,

Валентино Терентіївно,

Випаде це прочитати.

Бо це усе — для Вас.

Усе, що не наважувалась

Вам сказати».

Погодьтеся, щоб стати справжнім майстром у педагогічній справі і заслухати саме такі слова відчутності, треба протягом три-валого часу пізнавати серцем усе, чим живе, з чого радіє й чим засмучується учень.

Побажаємо Оксанці та її вчительці цього року здобути перемогу!

Валентина ЛОПАТЮК,
методист з української
мови і літератури
Інституту післядипломної
освіти Севастопольського
міського гуманітарного
університету

«ВЕЛИЧНА, ЩЕДРА ТА ПРЕКРАСНА МОВА... ВОНА, ЯК НІЖНА ПІСНЯ КОЛИСКОВА...»

Вивчайте мову українську —
Дзвінкоголосу, ніжну, чарівну,
Прекрасну, милу і чудову,
Як материнську
пісню колискову.

А. Каніщенко

До Дня української писемності та мови в бібліотеці філії № 7 ім. Т. Г. Шевченка ЦБС м. Сімферополя пройшла година українознавства «Велична, щедра та прекрасна мова... вона, як ніжна пісня колискована...». Зі вступним словом виступила завідувачка бібліотеки, котра розповіла присутнім на заході студентам Сімферопольського коледжу Національного університету харчових технологій про історію виникнення української мови, про важливу роль української мови в консолідації Української держави.

Наша українська мова належить до найбагатших мов світу. Багато зробили для її вдосконалення освічені люди різних часів — письменники, вчені, видавці... Ми з вами отримали в спадок багату, розвинену, гнучку українську літературну мову. Нею можна висловлювати все: від найскладніших і нових термінів до різних відтінків людських почуттів. Народна мова — безмежний океан. Це і пісня, народжена в давнину, співана радості й горі, яка передається із уст в уста і від серця до серця, це і дума — твір всенародного генія, це і казка, легенда, переказ, це приказки та прислів'я, жартівливі пісеньки... А яка багата та мелодійна українська народна пісня! Її люблять і з задоволенням співають не тільки у нас в країні, але і за кордоном. Не можна ходити по рідині землі, не зачаровуючись вилеканою народом у віках рідною мовою. Мова — надбання предків, наше

багатство. «У кого рідна мова, у того їй душа здорована», — говорить народне прислів'я. Саме завдяки мові ми можемо домовитися, передати свої почуття, переживання. За допомогою мови ми зберігаємо свою історію, передаємо нашадкам безцінні скарби минулого і сьогодення.

Вперше українську народну мову було зведене до рівня літературної наприкінці XVIII століття з виходом в 1798 році первого видання «Енеїди» Івана Котляревського, який вважається засновником нової української літературної мови. Продовжувачем традицій став Тарас

Шевченко, який своїм величезним талантом розкрив невичерпні багатства народної мови, осiąгнув її і, як ніхто інший, передав прекрасну чарівну музику українського слова.

Студенти Сімферопольського коледжу Національного університету харчових технологій, члени клубу «Скарбниця» подивилися відеофільм про Нестора-літописця, підготовлений співробітниками Всеукраїнського інформаційно-культурного центру Юлією Чепеножко та Денисом Іванченком.

Потім слово було надано засłużеному артисту Авто-

номної Республіки Крим Аркадію Вакуленку. Він зазначив, що культура народу — це його мова і прочитав слухачам вірші улюбленої поетеси Лесі Українки. Студентка 2 курсу Кримського університету культури, мистецтв і туризму Ольга Ткаченко виконала українські пісні і прочитала гуморески. Наприкінці заходу Аркадію Вакуленку ознайомили студентів з гуморесками Павла Глазового і прочитав декілька своїх гумористичних творів.

Наталя КАРЖАВІНА,
завідувач бібліотеки
ім. Т. Г. Шевченка
м. Сімферополь

ДЕНЬ КРАЄЗНАВСТВА У БІБЛІОТЕЦІ

Якщо ви спітаєте читачів бібліотеки-філії № 15 ЦБС для дітей м. Сімферополя, чи люблять вони мандрувати по рідному краю, ви почуєте дружне: «Так!». Нещодавно в бібліотеці для учнів 8-А класу школи № 34 відбувся день краєзнавства «По містах Криму».

В цей день діти мали можливість ще більше дізнатися про визначні місця та історичні події на півострові. Юні читачі із задоволенням відвідували кросворд «Крим — край казок та легенд», відповідали на запитання вікторини «По стародавніх містах Криму», яку провела бібліотекар Лариса Мандзюк, охоче слухали вірші кримської поетеси Тамари Обрінської про Сімферополь.

Цікаво пройшла акція-реклама «Все про Крим», в ході якої діти знайомилися з книгами В. Єни «Відкривач землі кримської», В. Стефанюка «Подорожі по Криму», В. Дюльчева «Крим. Історія в нарисах», А. Коваленко «Перлини кримської архітектури», Д. Тарасенка «Південний берег Криму», Л. Згуровської «Розповіді про тварин та рослини Криму» та ін. Натхненні цікавою темою читачі проявили свою творчість: створили слайд-презентації про міста-герої Криму Севастополь і Керч та намалювали малионки, в яких показали свою любов до рідної землі.

Людмила ХАРЬКОВСЬКА,
завідувач бібліотеки-філії № 15

старий видом, седастые волосы; видно, что много сидел. Борода не долгая, белая... Говорил он не так чисто, как по-русски».

Особливою рисою українського козацтва впродовж 300-річної його історії була глибока релігійність. Петро Калнишевський, який власним коштом збудував щонайменше п'ять церков, зокрема у рідній Пустовійтівці на Сумщині (дерев'яний храм у 2006 році відновлено), зберіг традицію жертвування хрестом і у казематі. На заощаджені гроші він для Свято-Преображенського собору замовив за престольний хрест із срібла вагою більше 30-ти фунтів, а на подяку за своє звільнення — євангеліє з коштовною оправою із срібла з позолотою, вага якого перевищувала два пуди.

Дари ці не збереглися, вони разом з іншими цінностями були вивезені з острова більшовиками у 20-х роках минулого століття.

Цар Олександр подарував Калнишевському свободу, коли тому виповнилося 110 років. Сліпий отаман не наважився вирушати в далеку дорогу на рідну Україну, а як більшість старих чи зранених у боях козаків, вирішив доживати віку у святій обителі.

НА ПОКЛІН ДО ОТАМАНА

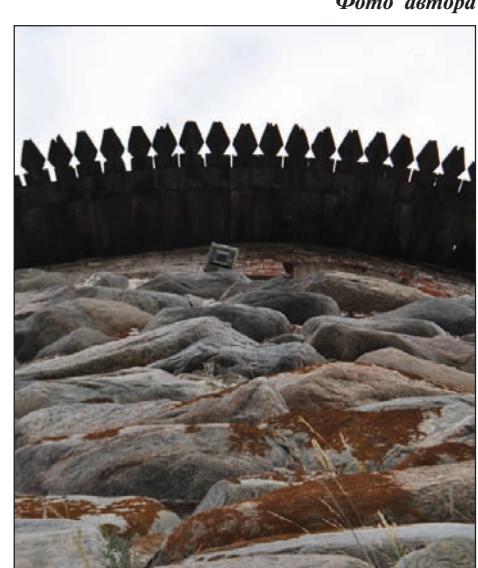
У Соловецькій тюрмі сиділо багато відомих діячів Російської імперії. За даними історика Г. Фруменкова, щонайменше 400. Серед них — ігумен Троїце-Сергієвої Лаври Артемій, духівник Івана Гроздного піп Сильвестр, улюблений Петра I, глава Таємної канцелярії П. Толстой, граф Мусін-Пушкін та інші.

Втім, біля входу до каземату розміщено інформацію лише про Калнишевського. Біля зображенням сивого старця — кілька речень про те, хто цей в'язень. Особлива увага до січовика, можливо, пояснюється тим, що на Соловках буває багато українців і кожен цікавиться кошовим отаманом. У пошуках його слідів сюди приїздили Яворницький, який знайшов нові документи про Калнишевського в монастирському архіві, зокрема копію указу Катерини II, Немирович-Данченко. За століття, які минули з дня смерті Калнишевського, багато відомостей про нього втрачено. Зокрема, про те, в яких вежах і в яких роках він сидів, де саме похованій. Відомо, що останній прихисток козак знайшов на монастирському цвинтарі поблизу Преображенського храму, «південній стороні», між могилами Авраамія Паліцина і архімандрита Феодорита.

Багато років як кладовища тут немає. Та частина монастирського двору завалена будівельними матеріалами, розпочалася реконструкція храмів і веж. Втім, могила Паліцина відновлена. А де саме поховання Калнишевського встановити чи то нікому, чи монастирю не потрібно. Плита з могили Петра Івановича багато разів переміщувалася територією обителі, зараз вона разом з іншими збереженими надгробками зберігається у створенному недавно некрополі. На плиті, завдовжки з півтора метра, вибито коротку біографію отамана. Дані про те, коли народився, коли помер, ким відправлений у заслання і коли встановлено плиту — у 1856 році, через п'ятдесят три роки по смерті. Поряд з сірою гранітною брилою — погруддя козацького ватажка, якого у 2008 році Українська православна церква причислила до лицу святих.

До погруддя отамана, який не випускає з рук козацьку булаву, ми приходили щодня, усією українською делегацією, котра брала участь у Днях пам'яті жертв тоталітарного режиму, і поодинці. Хтось ніс до могильної плити невеликий сніп пшениці, перев'язаний жовто-блакитною стрічкою, хтось — національний прапор, вишитий рушник, кетяги калини. А в серцях — вдячність отаману за те, що явив світу нездоланність козацького духу і серед безкрайнього Білого моря, серед моря розпуки й страждань не відрікся мови, а значить, і тих принципів, які відстоювали у своєму житті.

Світлана ЧОРНА
Київ — Соловецькі острови — Київ
Фото автора

до 100-РІЧЧЯ ОЛЕКСИ ВОРОПАЯ

Активісти одеських молодіжних громадських організацій «Студентська Свобода» та «Сокіл» встигають не лише лекції та семінари відвідувати, займатися політичною та громадською роботою, а й постійно поповнюють знання в рамках свого Ідеологічного клубу. Свою чергову зустріч 9 листопада вони присвятили Дню української писемності та мови, поєднавши її з відзначенням 100-річчя від дня народження свого земляка — видатного науковця, етнографа та письменника Олекси Воропая. Прикро, що цю дату обминули своєю увагою не лише прихильні до «руського міра» місцеві органи влади, а й працівники закладів культури.

З лекцією про життя та творчість Олекси Воропая виступив голова обласної організації МГО «Студентська Свобода» Константин Васильтєв. Він докладно розповів, що цей науковець і письменник має у своєму доробку не лише двотомний збірник «Звичай нашого народу», а й книжки, майже невідомі сучасному українському читачеві. Серед них — «Вогні в церкві», «Українські народні легенди», «Українські народні загадки», «Ясир», «Пригоди Марка Чубатого». У 1953 році О. Воропай видав у Лондоні невеликую, трохи більше 40 сторінок, книжку «У дев'ятім крузі». А завдяки її перевиданню в 1954 році англійською мовою, це одне з перших у світі документальних свідчень про Голодомор 1932–1933 рр. стало широковідомим. Ця книжка сповнена болем серця автора, мати якого померла у 1933 році від голоду.

1944 року Олекса Воропай з Одеси виїхав до Німеччини. Роки поневірять у таборах переміщених осіб він детально описав у книжці «В дорозі на Захід». Згодом родина Воропая перебралася до Англії, сам він захистив докторську дисертацію, а його праці з етнології принесли йому визнання не лише в середовищі української еміграції, а й у науковому світі Європи, США та Канади. Помер Олекса Воропай у 1989 році, а два роки потому в Україні побачила світ його головна праця «Звичай нашого народу». Де зберігається нині архів ученої, невідомо. Його документи, підготовчі матеріали до невиданих праць ще не вивчені. Схоже, що час повернення більшості праць Воропая ще не настав, але одеська «Просвіта» вже зробила крок на цьому шляху. Тепер до неї долучилися і молоді «свободівці».

«Праці Олекси Воропая є дуже актуальними, бо зараз українцям намагаються нав'язати абсолютно чужі цінності, що суперечать українським національним традиціям та звичаям. Під глобалістичними процесами нині намагаються стерти культурні кордони між націями, а ми, в свою чергу, будемо культивувати нашу самобутність і закликати українців берегти звичай, вивчення яких приділив своє життя наш видатний земляк Олекса Воропай», — зазначив Костянтин Васильтєв.

«Праці Олекси Воропая є дуже актуальними, бо зараз українцям намагаються нав'язати абсолютно чужі цінності, що суперечать українським національним традиціям та звичаям. Під глобалістичними процесами нині намагаються стерти культурні кордони між націями, а ми, в свою чергу, будемо культивувати нашу самобутність і закликати українців берегти звичай, вивчення яких приділив своє життя наш видатний земляк Олекса Воропай», — зазначив Костянтин Васильтєв.

«Праці Олекси Воропая є дуже актуальними, бо зараз українцям намагаються нав'язати абсолютно чужі цінності, що суперечать українським національним традиціям та звичаям. Під глобалістичними процесами нині намагаються стерти культурні кордони між націями, а ми, в свою чергу, будемо культивувати нашу самобутність і закликати українців берегти звичай, вивчення яких приділив своє життя наш видатний земляк Олекса Воропай», — зазначив Костянтин Васильтєв.

«Праці Олекси Воропая є дуже актуальними, бо зараз українцям намагаються нав'язати абсолютно чужі цінності, що суперечать українським національним традиціям та звичаям. Під глобалістичними процесами нині намагаються стерти культурні кордони між націями, а ми, в свою чергу, будемо культивувати нашу самобутність і закликати українців берегти звичай, вивчення яких приділив своє життя наш видатний земляк Олекса Воропай», — зазначив Костянтин Васильтєв.

«Праці Олекси Воропая є дуже актуальними, бо зараз українцям намагаються нав'язати абсолютно чужі цінності, що суперечать українським національним традиціям та звичаям. Під глобалістичними процесами нині намагаються стерти культурні кордони між націями, а ми, в свою чергу, будемо культивувати нашу самобутність і закликати українців берегти звичай, вивчення яких приділив своє життя наш видатний земляк Олекса Воропай», — зазначив Костянтин Васильтєв.

«Праці Олекси Воропая є дуже актуальними, бо зараз українцям намагаються нав'язати абсолютно чужі цінності, що суперечать українським національним традиціям та звичаям. Під глобалістичними процесами нині намагаються стерти культурні кордони між націями, а ми, в свою чергу, будемо культивувати нашу самобутність і закликати українців берегти звичай, вивчення яких приділив своє життя наш видатний земляк Олекса Воропай», — зазначив Костянтин Васильтєв.

«Праці Олекси Воропая є дуже актуальними, бо зараз українцям намагаються нав'язати абсолютно чужі цінності, що суперечать українським національним традиціям та звичаям. Під глобалістичними процесами нині намагаються стерти культурні кордони між націями, а ми, в свою чергу, будемо культивувати нашу самобутність і закликати українців берегти звичай, вивчення яких приділив своє життя наш видатний земляк Олекса Воропай», — зазначив Костянтин Васильтєв.

«Праці Олекси Воропая є дуже актуальними, бо зараз українцям намагаються нав'язати абсолютно чужі цінності, що суперечать українським національним традиціям та звичаям. Під глобалістичними процесами нині намагаються стерти культурні кордони між націями, а ми, в свою чергу, будемо культивувати нашу самобутність і закликати українців берегти звичай, вивчення яких приділив своє життя наш видатний земляк Олекса Воропай», — зазначив Костянтин Васильтєв.

«Праці Олекси Воропая є дуже актуальними, бо зараз українцям намагаються нав'язати абсолютно чужі цінності, що суперечать українським національним традиціям та звичаям. Під глобалістичними процесами нині намагаються стерти культурні кордони між націями, а ми, в свою чергу, будемо культивувати нашу самобутність і закликати українців берегти звичай, вивчення яких приділив своє життя наш видатний земляк Олекса Воропай», — зазначив Костянтин Васильтєв.

«Праці Олекси Воропая є дуже актуальними, бо зараз українцям намагаються нав'язати абсолютно чужі цінності, що суперечать українським національним традиціям та звичаям. Під глобалістичними процесами нині намагаються стерти культурні кордони між націями, а ми, в свою чергу, будемо культивувати нашу самобутність і закликати українців берегти звичай, вивчення яких приділив своє життя наш видатний земляк Олекса Воропай», — зазначив Костянтин Васильтєв.

«Праці Олекси Воропая є дуже актуальними, бо зараз українцям намагаються нав'язати абсолютно чужі цінності, що суперечать українським національним традиціям та звичаям. Під глобалістичними процесами нині намагаються стерти культурні кордони між націями, а ми, в свою чергу, будемо культивувати нашу самобутність і закликати українців берегти звичай, вивчення яких приділив своє життя наш видатний земляк Олекса Воропай», — зазначив Костянтин Васильтєв.

«Праці Олекси Воропая є дуже актуальними, бо зараз українцям намагаються нав'язати абсолютно чужі цінності, що суперечать українським національним традиціям та звичаям. Під глобалістичними процесами нині намагаються стерти культурні кордони між націями, а ми, в свою чергу, будемо культивувати нашу самобутність і закликати українців берегти звичай, вивчення яких приділив своє життя наш видатний земляк Олекса Воропай», — зазначив Костянтин Васильтєв.

«Праці Олекси Воропая є дуже актуальними, бо зараз українцям намагаються нав'язати абсолютно чужі цінності, що суперечать українським національним традиціям та звичаям. Під глобалістичними процесами нині намагаються стерти культурні кордони між націями, а ми, в свою чергу, будемо культивувати нашу самобутність і закликати українців берегти звичай, вивчення яких приділив своє життя наш видатний земляк Олекса Воропай», — зазначив Костянтин Васильтєв.

«Праці Олекси Воропая є дуже актуальними, бо зараз українцям намагаються нав'язати абсолютно чужі цінності, що суперечать українським національним традиціям та звичаям. Під глобалістичними процесами нині намагаються стерти культурні кордони між націями, а ми, в свою чергу, будемо культивувати нашу самобутність і закликати українців берегти звичай, вивчення яких приділив своє життя наш видатний земляк Олекса Воропай», — зазначив Костянтин Васильтєв.

«Праці Олекси Воропая є дуже актуальними, бо зараз українцям намагаються нав'язати абсолютно чужі цінності, що суперечать українським національним традиціям та звичаям. Під глобалістичними процесами нині намагаються стерти культурні кордони між націями, а ми, в свою чергу, будемо культивувати нашу самобутність і закликати українців берегти звичай, вивчення яких приділив своє життя наш видатний земляк Олекса Воропай», — зазначив Костянтин Васильтєв.

«Праці Олекси Воропая є дуже актуальними, бо зараз українцям намагаються нав'язати абсолютно чужі цінності, що суперечать українським національним традиціям та звичаям. Під глобалістичними процесами нині намагаються стерти культурні кордони між націями, а ми, в свою чергу, будемо культивувати нашу самобутність і закликати українців берегти звичай, вивчення яких приділив своє життя наш видатний земляк Олекса Воропай», — зазначив Костянтин Васильтєв.

«Праці Олекси Воропая є дуже актуальними, бо зараз українцям намагаються нав'язати абсолютно чужі цінності, що суперечать українським національним традиціям та звичаям. Під глобалістичними процесами нині намагаються стерти культурні кордони між націями, а ми, в свою чергу, будемо культивувати нашу самобутність і закликати українців берегти звичай, вивчення яких приді

